СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 8.26, 15.50, 7.24;
Віцебск — 8.24, 15.33, 7.09;
Магілёў — 8.15, 15.40, 7.25;
Гомель — 8.10, 15.45, 7.40;
Гродна — 8.40, 16.07, 7.27;
Брэст — 8.32, 16.16, 7.44.
МЕСЯЦ:
Маладзік 24 снежня.
ІМЯНІНЫ:
Міны, Яўграфа, Фамы, Ангеліны, Івана, Сцяпана; Вікторыі, Славаміры

ЗВЯЗДА

23 СНЕЖНЯ 1992 г. серада, № 252 (22030)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 2 рублі

РОЗГАЛАС

«ЭНКА»: УСЕ ПРЭТЭНЗІІ ПРЫНЯТЫ. ПРЭСТЫЖ ДАРАЖЭЙ ЗА ГРОШЫ

На мінулым тыдні завяршыла работу камісія Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, якой даручалася правесці абследаванне дамоў, пабудаваных у г. Барысаве турэцкай фірмай «Энка». Нагадаем: гэтая камісія была створана пасля шэрагу крытычных выступленняў нашай газеты. У іх, у прыватнасці, адзначалася, што з-за парушэнняў цеплаабмену некаторыя кватэры сталі непрыдатнымі для жыцця.

Удзел у рабоце камісіі прымалі звыш трыццаці вядучых спецыялістаў рэспублікі, а таксама спецыялісты турэцкага боку. Фірма «Энка» прыняла ўсе прэтэнзіі ў свой адрас і пачала ліквідацыю дэфектаў.

З неафіцыяльных крыніц нам стала вядома, што інфармацыя аб інцыдэнце ў Барысаве была апублікавана ў вядучых газетах Германіі. Многія з тых, па чыёй віне дапушчаны дэфекты, звольнены з работы. Фірма «Энка» панясе істотныя страты, аднак на грамадзянах Беларусі гэта не адаб'ецца. Больш таго, турэцкі бок гатоў таксама кампенсаваць жыльцам маральны ўрон, звязаны з рамонтам. Прэстыж фірмы даражэй за грошы.

Падрабязнасці аб рабоце камісіі чытайце ў бліжэйшых нумарах нашай газеты.

Аляксандр ТАМКОВІЧ.

СУСТРЭЧА КІРАЎНІКОЎ ДЗЯРЖАЎ САДРУЖНАСЦІ Ў МІНСКУ ПЕРАНЕСЕНА НА СТУДЗЕНЬ

Як паведамілі «Інтэрфаксу» крыніцы ў МЗС Расіі, чарговая сустрэча кіраўнікоў дзяржаў Садружнасці перанесена з 25 снежня на 22 студзеня. Гэта ўжо трэці выпадак пераносу даты сустрэчы, правядзенне якой намечана ў Мінску.

Дасведчаныя крыніцы ў акружэнні кіраўніцтва шэрагу краін членаў СНД паведамляюць, што прычыны чарговай адтэрміноўкі сустрэчы — неабходнасць узгадніць рабочыя графікі яе ўдзельнікаў, як гэта было і ў папярэдніх выпадках.

Сустрэча ў вярхах планавалася спачатку на 4, а затым на 18 снежня.

БЯСПЛАТНЫЯ ПАДАРУНКІ ЯШЧЭ БУДУЦЬ

На правядзенне навагодніх святаў для дзяцей савет аб'яднання галіновых прафсаюзаў Мінскай вобласці, скаапераваўшы сродкі, выдзеліў звыш 15 мільёнаў рублёў. 108 тысяч школьнікаў 1—4 класаў школ Мінска, а таксама ўсе дзецісіроты, якія выхоўваюцца ў дзіцячых дамах і дамах-інтэрнатах, хворыя дзеці ў лячэбных установах Мінска, Бараўлян, Аксакаўшчыны атрымаюць бясплатныя падарункі.

Прафсаюзы Віцебскай вобласці запрашаюць на навагоднія спектаклі таксама з правам атрымання бясплатнага падарунку больш за 76 тысяч школьнікаў 1—8 класаў школ вобласці. На гэта накіравана 11,5 мільёна прафсаюзных сродкаў.

КРОКАМ РУШ У НОВЫ ГОД

31 снежня мяркуецца прывесці да прысягі на вернасць беларускаму народу і дзяржаве асабовы састаў Узброеных Сіл, пагранічных і ўнутраных войск, а таксама КДБ Рэспублікі Беларусь.

Згодна з новым законам аб ваеннай прысязе, прынясць яе змогуць толькі грамадзяне Беларусі. Грамадзяне ж іншых краін будуць праходзіць службу ва Узброеных Сілах Беларусі, але без прыняцця прысягі.

Таццяна ШЧЭБЕТ. (БелаПАН).

МЫ АДДАЁМ, НАМ АДДАЮЦЬ

ПІНСК. Нялёгкія часы перажываюць мясцовыя прадпрыемствы, якія яшчэ зусім нядаўна лічыліся даволі моцнымі. Цяпер, аднак, неплацяжы Украіны і Расіі (усяго 65 мільёнаў рублёў) практычна паралізавалі дзейнасць вытворча-гандлёвай фірмы «Зара», а завод «Камертон» павінен аддаць Расіі 102 мільёны «драўляных». Праўда, у апошняга прадпрыемства не ўсё так дрэнна, бо спажыўцы Беларусі ў сваю чаргу задаўжалі яму 179 мільёнаў.

«Мяняю аўтамат Калашнікава на гранатамёт СПГ-9»

Такога зместу аб'яву ўдалося мне ўбачыць на агароджы адной з воінскіх часцей, якая знаходзіцца ў Мінску. Нумара тэлефона, па якому трэба было звяртацца жадаючым абмяняцца «пушкамі», ужо не было. Як ні дзіўна, усе паперкі з ім аказаліся адарванымі.

Раней у нас мянялі дзіцячае харчаванне на цыгарэты, апошнія на гарэлку і гэтак далей. Цяпер з'яўляюцца прапановы іншага роду. І хоць аб'ява, хутчэй за ўсё, жарт, аднак факт яе з'яўлення аб нечым, напэўна, прымушае задумацца.

Аляксандр МАКАРАЎ.

СКУПЫ ПЛАЦІЦЬ ДВОЙЧЫ

Здаецца, тыя гаспадаркі, якія адмовіліся ўвосень прадаваць бульбу магіляўчанам, збіраючыся зімой рэалізаваць яе па больш высокіх цэнах, вельмі пралічыліся. Нягледзячы ні на што, горад бульбай забяспечаны да лета. А блізкае замежжа таксама не спяшаецца купляць у вяскоўцаў «другі хлеб», неабгрунтавана апасаючыся, што ён можа быць паражоны радыяцыяй. У той жа час з-за дрэнных умоў захоўвання бульба ў калгасах пачала псавацца.

На думку кіраўніцтва Магілёва, найлепшы выхад з гэтай сітуацыі — перапрацаваць бульбу на спірт, каб атрымаць хоць якую-небудзь карысць ад вырашчанага ўраджаю.

Барыс МІХЕЕЎ. (БелаПАН).

АСЦЯРОЖНА: «САВЕЦКІМ ШАМПАНСКІМ» МАХЛЮЮЦЬ

Які Новы год без шампанскага! Тым не менш, у крамах яго днём з агнём не знойдзеш. Затое ў камерцыйных лаўках яно рэгулярна з'яўляецца, хоць гандаль шампанскім і забаронены. Але, паважаны чытач, не спяшайся набыць яго ў «камках». Наш падпісчык Анатоль Анцыфараў пазваніў у рэдакцыю і з абурэннем паведаміў, што ў адной з набытых на чыгуначным вакзале бутэлек з этыкеткай «Савецкае шампанскае» аказалася... звычайная падфарбаваная водаправодная вада. Мабыць, махляры разлічвалі, што бутэльку адкаркуюць у навагоднюю ноч. Гэта дае падставы меркаваць, што ў перадсвяточныя дні пакупнікам будуць прапаноўвацца не толькі падробленае спіртное, але і няякасныя іншыя «фальшывыя» тавары. Таму мы раілі б сваім чытачам не спакушацца на танныя тавары ў камерцыйным гандлі. Але калі вы вельмі хочаце купіць бутэльку віна, так неабходную ў навагоднюю ноч, — перавярніце бутэльку ўверх дном і патрасіце — сапраўднае шампанскае прыгожа пеніцца. У такім разе, добрай сустрэчы вам Новага года.

Ці застануцца Беларусь і Малдова ў адной Садружнасці?

Незалежна ад адказу на гэта пытанне, адносіны паміж дзвюма краінамі будуць заставацца цеснымі і дружалюбнымі. Гэта пацвердзіў афіцыяльны двухдзённы візіт у Малдову Старшыні Вярхоўнага Савета Беларусі Станіслава ШУШКЕВІЧА

Праз паўгода пасля апошняй паездкі я ўбачыў той жа Кішынёў. І адначасова — іншы. Не тоўпіцца вечарамі люд з антырускімі лозунгамі ля помніка Стэфану Вялікаму. Не трапечуцца на флагштоках побач з сіне-жоўта-чырвонымі сцягамі чорныя жалобныя стужкі. На Днястры сёння не льецца кроў. Але назваць гэты мір надзейным і трывалым таксама не выпадае. Агульнай мовы паміж правым і левым берагамі дагэтуль не існуе.

Тэма прыднястроўскай праблемы міжволі прысутнічала ў перагаворах паміж беларускай і малдоўскай дэлегацыямі, хоць, зразумела, не напрамую. Справа ў тым, што ад вырашэння гэтай праблемы самым непасрэдным чынам залежыць далейшае членства Малдовы ў Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Парламент Малдовы, як вядома, не ратыфікаваў пагадненне аб СНД. І хоць Мірча Снегур збіраецца прыняць удзел у мінскай сустрэчы на вышэйшым узроўні, далейшае знаходжанне краіны ў гэтай арганізацыі ўяўляецца вельмі праблематычным. Адносіны паміж Малдовай і Расіяй ускладнены прысутнасцю 14-й расійскай арміі, якая актыўна ўплывала і ўплывае на прыднястроўскі канфлікт. Дыялога паміж дзвюма краінамі не атрымліваецца. Кішынёў заяўляе аб імперскіх амбіцыях Расіі і яе актыўным умяшанні ва ўнутраныя справы незалежнай Малдовы.

Станіслаў Шушкевіч у час сустрэч з вышэйшымі кіраўнікамі Малдовы спрабаваў пераканаць іх, што ў такой сітуацыі краіне тым больш можа пайсці на карысць членства ў СНД.

«Нас вельмі непакояць вашы адносіны з Расіяй. Я не ў праве даваць парады, — выказваю толькі сваё меркаванне. Але мне здаецца, што паляпшэнню палітычных кантактаў спрыяе Садружнасць Незалежных Дзяржаў. Мы ж на розным узроўні ўдзельнічаем у гэтай Садружнасці. Рэспубліка Беларусь не ўдзельнічае ў ваенных саюзах, у пытаннях калектыўнай бяспекі, — гэта забаронена нашым канстытуцыйным законам. Успрымаецца гэта неадназначна, а сям-там і ў штыкі. І ў нас не так шмат кампаньёнаў у СНД, якія раздзяляюць нашы падыходы...» Гэтыя словы былі сказаны Старшынёй Вярхоўнага Савета Беларусі у час сустрэчы са Старшынёй Парламента Малдовы Аляксандру Машану і малдоўскімі парламентарыямі. Станіслаў Станіслававіч па-ранейшаму застаецца цвёрдым прыхільнікам ідэі СНД і робіць усё магчымае, каб і без таго не вельмі вялікая шарэнга членаў Садружнасці не радзела.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

НА СЕСІІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РБ

РАШЭННІ, ЯКІЯ БЕЛАРУСКІ ПАРЛАМЕНТ ЯШЧЭ НЕ ПРЫМАЎ, — ПАЧАКАЮЦЬ...

«Мы будзем прымаць рашэнні, на якія яшчэ ніколі не ішлі» — такімі словамі спрабаваў заінтрыгаваць у пятніцу народных дэпутатаў Старшыня Вярхоўнага Савета С. Шушкевіч, які заклікаў іх дружна з'явіцца ў аўторак на пленарнае пасяджэнне, маючы на ўвазе, што ў гэты дзень трэба будзе абмеркаваць Статут Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Аднак у аўторак трэці раз запар за апошнія дні на трыбуну падняўся старшыня Планава-бюджэтнай камісіі Раман Унучка і зноў прадоўжылася абмеркаванне праектаў заканадаўчых актаў РБ аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у заканадаўства рэспублікі па пытаннях падаткаабкладання.

Асаблівыя спрэчкі, у прыватнасці, выклікалі папраўка Камісіі па аграрнай рэформе аб вызваленні калгасаў, саўгасаў, фермерскіх (сялянскіх) гаспадарак і іншых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў ад уплаты падаткаў на дабаўлены кошт і прапанова дэпутата Здановіча знізіць іх хоць бы да 10 працэнтаў. Гэта не знайшло падтрымкі ў Планава-бюджэтнай камісіі і, як вынік, ні адна, ні другая прапанова не прайшлі, як і ініцыятывы народнага дэпутата Шачака адмяніць гэты від падатку з друкаваных выданняў мясцовых Саветаў і Камісіі па адукацыі, культуры і захаванню культурнай спадчыны — вызваліць ад яго ўплаты прадукцыю, што ідзе на школьныя патрэбы. «А хто кантраляваць будзе, куды пойдзе канкрэтная лінейка, сшытак, ручка?..» — пытанне Р. Унучкі засталося без адказу.

Прапанавалася таксама адмяніць і акцызны падатак на: штучнае футра, буйнагабарытныя шыны і шмат што іншае. На абмеркаванне ўсіх гэтых пытанняў пайшло ўсё ранішняе пасяджэнне.

Усім памятныя падзеі, якія разгортваліся на расійскім з'ездзе народных дэпутатаў і, у прыватнасці, зварот народных дэпутатаў Расійскай Федэрацыі да парламентаў незалежных дзяржаў — былых рэспублік Саюза ССР з заклікам рухацца да большай інтэграцыі і нават да ўтварэння Канфедэрацыі. Маўчанне з «круглай» залы Дома ўрада ў Мінску зацягнулася, але, здаецца, у рэшце рэшт беларускія дэпутаты сабраліся з духам і гатовы прыняць заяву ў адказ, у якой гаворыцца, што Вярхоўны Савет Беларусі з павагай і разуменнем ставіцца да прапановы з'езда народных дэпутатаў Расіі. «Улічваючы, разам з тым, імкненне рэспублік былога Саюза да незалежнасці і дзяржаўнага суверэнітэту, бачым цяпер іх збліжэнне праз удасканаленне інстытутаў Садружнасці Незалежных Дзяржаў». Далейшае развіццё эканамічных і палітычных адносін у рамках СНД прывядзе, як мяркуе Вярхоўны Савет Беларусі, да больш цеснага саюза паміж нашымі народамі.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ.

МІР: НАШ ЗНАК НА ЕЎРАПЕЙСКІМ ГАСЦІНЦЫ

21 снежня Старшыня Савета Міністраў Беларусі Вячаслаў Кебіч, яго калегі-міністры, прадстаўнікі творчай, навуковай інтэлігенцыі наведалі Мірскі замак. Янка Брыль, Ніл Гілевіч, Васіль Зуёнак, Аляксей Дудараў, Іван Чыгрынаў, Радзім Гарэцкі, Адам Мальдзіс, Яўген Кавалеўскі, Генадзь Буралкін, Віктар Тураў і іншыя госці далі сваю ацэнку абноўленаму абліччу помніка.

Мірскі замак — помнік сімвалічны. Вымушаная недасказанасць яго велічы і красы непакоіць і прыцягвае ўяўленне. Ён быў задуманы заснавальнікамі, магілёўскімі магнатамі Ільінічамі, як мяркуюць гісторыкі, не дзеля ваенных мэтаў, а дзеля набыцця графскага тытулу. Але ні адна вайна потым не абышла яго сцен. На ім — вечнае таўро разбурэнняў. І яны вечна чаргуюцца з нескончонымі цыкламі аднаўленняў, дабудоў, перабудоў. Найбольш аб'ёмную перадсавецкую рэстаўрацыю вёў аж да сваёй смерці апошні ўладальнік замка князь Міхаіл Святаполк-Мірскі: работы цягнуліся каля дваццаці гадоў. Прыкладна гэтулькі ж часу спатрэбілася нашай дзяржаве, каб мець першы за пасляваенны час больш-менш бачны аднаўленчы вынік. Сёлета, 31 кастрычніка, пры ўрачыстым сцячэнні народу, была «здадзена» рэстаўратарамі паўднёва-заходняя, ці гарматная, вежа замка. Якраз яе пазаўчора ўважліва агледзеў старшыня ўраду. Разам з гасцямі ён зрабіў экскурсію ў яе лёхі (падвалы) і на верхнія ярусы, дзе размешчаны першыя музейныя экспанаты. Гэта — дэталі побыту насельнікаў замка, антураж мінулых стагоддзяў: славутая мясцовая кафля, гліняны посуд, налібоцкае шкло, вайсковыя харугвы, каваная зброя і нават фрагмент залататканага слуцкага пояса.

Жывая памяць узнавіла і іншыя штрыхі. Падымаючыся вузкімі пакручастымі лесвіцамі наверх, тутэйшы Янка Брыль успамінаў, як у сорак чацвёртым годзе яшчэ заходзіў сюды ў шавецкую арцель — рамантаваў свае салдацкія боты. А зараз, — падпусціў Іван Антонавіч іроніі — ўжо боты лепшыя за ногі...

Вячаслаў Кебіч адзначыў, што ён таксама не першы раз у Міры і задаволены тым, што цяпер пабачыў. На яго думку, гэта яшчэ і добрая нагода падзяліцца сваімі развагамі і пачуць думкі ў адказ пра той момант, у які мы жывём.

Размова закранула не толькі навукова-тэрміналагічнае вызначэнне гэтага моманту (наколькі дапасуецца да яго назва «сацыялізаванае грамадства»), не толькі праблемы эканомікі і палітыкі, але, натуральна, і праблемы культурнага асяроддзя. Чаму яго апорныя кропкі — школа і бібліятэка, храм і музей — ужо не ў сілах узгадаваць чалавека духоўнага? Чаго чакаюць яны ад дзяржавы і чаго чакае дзяржава ад іх? Прэм'ер-міністр асабліва падкрэсліваў сваё асабістае адчуванне апошняга часу: мы адсталі ад колішняй сваёй еўрапейскасці, нам бракуе як ведання сваёй мовы і культуры, так і ведання моваў, на якіх гаворыць і паразумяваецца ўвесь свет...

Мір можа стаць прыкметным знакам на нашым еўрапейскім гасцінцы. Ён жа — усяго на восем кіламетраў збоч магістралі Брэст—Мінск, па якой у краіну імчаць тысячы турыстаў. І хаця першыя экспазіцыі замкавых вежаў адразу афармляюцца на дзвюх мовах — па-беларуску і па-англійску — відавочна, само мястэчка можа пакуль уразіць гасцей хіба што сваёй захалуснасцю. У колішнім райцэнтры захаваўся «гатэль», калі можна так яго назваць, — на чатыры пакойчыкі; тут няма прыстойнага магазіна, кафэ, сучаснага жылля, сціплыя камунальныя выгоды. З прамысловасці — птушкафабрыка і спіртзавод. Мабыць, у такой інфраструктуры можна знайсці нейкае тлумачэнне таму, што пры трох з паловай тысячах тутэйшага насельніцтва ў будаўнічай брыгадзе на замку працуе толькі адзін міранін, па прозвішчу Багдановіч. Прараб Браніслаў Кракавецкі славіцца тым, што п'яніц не трымае. Сама ж брыгада — досыць малалікая. Узімку тут працуе 8—10 чалавек, летам — удвая больш.

І старшыня Карэліцкага райсавета Ян Альфяровіч, і старшыня Мірскага пасялковага савета Уладзімір Кадлубай казалі ў адзін голас: Мір яшчэ не бачыў такога заняпаду. Пасёлак павінен развівацца як комплекснае асяроддзе замка, інакш, па словах Я. Альфяровіча, мы будзем мець брыльянт у кучы смецця.

Сімпатычныя прадстаўнікі мясцовай улады маюць, дарэчы, і сваё ўяўленне пра адметныя мястэчковыя рысы, якія б маглі скласці яго аднаўленыя традыцыі. Гэта і вядомыя мірскія кірмашы, і рамёствы, і заезджая карчма, дзе, акрамя чаркі і каўбасы, пачаставалі б легендай пра падземны ход з замка аж да Нясвіжа, пра нязнойдзеныя скарбы Радзівілаў ці пра тое, што менавіта тут нарадзілася сыракомлева песня «Когда я на почте служил ямщиком...»

А якой канцэпцыі прытрымліваецца навуковы кіраўнік і аўтар праекта рэстаўрацыі Мірскага замка Дзмітрый Бубноўскі? Гісторык-архітэктар, родам з Міра, ён ведае лёс замкавых камяніц з дзяцінства. І бачыць у іх, як у кроплі вады, не толькі сваё маленства, але і спрасаваныя, шматпластавыя адбіткі ўсіх эпох, якія нацыя перажывала ад маленства да сталасці. На яго думку, у адрозненне ад падобных фартэцый у Лідзе, Навагрудку, Крэве, Мірскі замак у сваіх формах сярэднявечнай готыкі больш адкрыты насустрач гуманістычнаму Рэнесансу. Невыпадкова ён закладваўся ў часы нараджэння Скарыны. Замак як нацыянальны помнік увасабляе таксама самабытную рысу беларусаў — пашану да паганскіх звычаяў пры свядомым прыняцці хрысціянства. Пра гэта вам напомніць умураваная ў паўднёвую сцяну каменная галава барана (легенда кажа, пакуль цэлая гэта «галава» — будзе стаяць і замак). А побач, ля сцен — хрысціянская капліцка з выдатнай мазаічнай выявай Хрыста.

— Звычайны турыст не ўяўляе, — гаворыць Д. Бубноўскі, — наколькі супярэчлівае яго жаданне «аднавіць у Міры ўсё так, як было». Але ў які час? Адно «было» значна розніцца ад другога «было». Таму мы намераны захаваць усе каштоўныя архітэктурныя якасці, стылістычныя накірункі і эстэтычныя падыходы, якія пакінулі свой след на замку ў розныя эпохі. Мы імкнёмся, каб кожная экспазіцыя — будзь то нават экспазіцыя цэглы, будаўнічых матэрыялаў, — была мікракосмам пэўнай ідэі.

Летась Мірскі замак наведаў эксперт ЮНЕСКО Гельмут Штэльцар. Ён, дарэчы, быў задаволены методыкай, згодна якой вядуцца аднаўленчыя работы. Нядаўна, як вядома, ЮНЕСКО выдзеліла на рэстаўрацыю замка мэтавы ўклад —25 тысяч долараў. Плён аднаўлення гэтым можа быць наблізаны. Пакуль жа практычна адноўлены толькі дзве з пяці вежаў замка і заходняя галерэя. Гэта складае менш дзесятай часткі таго, што яшчэ трэба зрабіць. Але, як адзначыў мой субяседнік, рэстаўратары, увайшоўшы ў замкавую сістэму, паступова рухаюцца па гадзіннікавай стрэлцы.

Гадзіннік Міра заведзены ізноў.

Алена ЦІХАНОВІЧ.

Эканоміка, маральнасць, культура— падмурак нашай дзяржаўнасці

Выступленне Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь В. Ф. КЕБІЧА

НА СУСТРЭЧЫ З ТВОРЧАЙ ІНТЭЛІГЕНЦЫЯЙ РЭСПУБЛІКІ Ў г. п. МІР 21 СНЕЖНЯ 1992 г.

Шаноўныя спадары, сябры!

Я не першы раз у Міры, але тое, што ўбачыў сёння, — ўражвае. Пры падтрымцы Урада, Міністэрства культуры, з дапамогай замежных фундатараў і, вядома ж, дзякуючы таленту, працы нашых выдатных рэстаўратараў, будаўнікоў на вачах аднаўляецца сусветна вядомы замак. І гэта сімвалічна. Бо ў ім сфакусіраваны цэлыя эпохі і традыцыі, высокае мастацтва і ўнікальная беларуская архітэктура. Замак, які вырас у XV—XVI стст. на скрыжаванні гандлёвых шляхоў, неаднойчы па-варварску разбураўся. Але кожны раз, быццам фенікс з попелу, ён адраджаўся, зачароўваючы жыхароў і наведвальнікаў сваёй непаўторнай прыгажосцю, гармоніяй розных мастацкіх школ і стыляў.

Тут, у цішыні, адышоўшы на момант ад штодзённых клопатаў, пра многае думаеш. І так яскрава адчуваеш сваю спрычыненасць да нашай трагічнай і ў той жа час вялікай гісторыі, карані якой вядуць у глыбіню вякоў. Думаеш пра дзяржаўны лад Беларусі, які ва ўмовах яе новага статусу патрабуе сур'ёзнай мадэрнізацыі і абнаўлення.

Наша рэспубліка, дзякуючы мудрасці і сталасці свайго народа, здолела без асаблівых узрушэнняў, і тым больш без войнаў і крыві, прайсці перыяд распаду Саюза. Цяпер усе мы, незалежна ад палітычных схільнасцей і поглядаў, павінны засяродзіцца на карэннай праблеме. А менавіта: што ёсць мы, беларуская нацыя, наша дзяржава — рэспубліка Беларусь— у сённяшняй рэальнай геапалітычнай прасторы?

Як вы разумееце, я не выпадкова задаю гэтае глабальнае пытанне. Рэспубліка набыла незалежнасць. Абвешчана ўласная дзяржаўнасць. Дасягнута гэта хоць і парламенцкім шляхам, але ж па сутнасці свaёй гэтыя акты рэвалюцыйныя. Сама формула «Беларусь — незалежная дзяржава» — дваякa ўспрымаецца народам.

З аднаго боку, наша нацыянальная свядомасць абудзілася і ў многіх з'явілася жаданне неадкладна ажыццявіць пераўтварэнні ў дзяржаўным ладзе рэспублікі.

З другога — беларускі народ, з яго памяркоўнасцю і асцярожнасцю, асабліва на крутых гістарычных паваротах успрыняў незалежнасць і дзяржаўнасць з пэўнай трывогай: а ці здолеем выжыць самастойна ў такі цяжкі і супярэчлівы час? Бо гісторыя добра-такі прывучыла беларусаў да таго, што паасобку не выстаяць ні перад захадам, ні перад усходам.

У гэтых умовах Урад рэспублікі імкнецца дзейнічаць узважана і абачліва. Мы здолелі, спыніць, нарэшце, спад у прамысловасці. Многія прадпрыемствы змаглі, так бы мовіць, на маршы перабудаваць вытворчасць і ўпісацца ў рынкавыя адносіны. Новы штуршок эканамічнаму ажыўленню дадуць прыватызацыя і раздзяржаўленне, якія пачнуцца ў наступным годзе. Цяпер Вярхоўны Савет падводзіць пад гэтыя нававуядзенні заканадаўчую базу.

Перакананы: гарантаваць суверэнітэт і бяспеку, дабрабыт і абароненую будучыню свайму народу мы зможам пры ўмовах, калі:

здолеем спалучыць эканамічнае рэфармаванне з сапраўдным гуманізмам і дэмакратыяй;

дасягнем пагаднення ў нацыянальных і сацыяльных прыярытэтах;

пяройдзем ад канфрантацыі да парламенцкага супрацоўніцтва партый і грамадскіх рухаў;

забяспечым духоўнае і маральнае абнаўленне грамадства;

будзем здольныя адказаць на глабальныя выклікі эпохі.

Свядома ставячы гэтыя ўмовы на першы план, я добра разумею, што прыйшоў час падзяліцца сваімі асабістымі грамадзянскімі і маральна-этычнымі поглядамі на прынцыповыя пазіцыі нашага развіцця. Перакананы, што такі «момант ісціны» павінен быць у кожнага палітыка, дзяржаўнага дзеяча, калі ён сапраўды служыць свайму народу.

Выжыць, захаваць сябе, сваю культуру, мову, звычаі дапамагае нашаму народу дзівосная пластычнасць нацыянальнага характару. Яна грунтуецца на гаючых духоўных вытоках нашай тысячагадовай гісторыі, якая, безумоўна, стваралася і тут, у Мірскім замку.

Гісторыя зноў дала беларусам мажлівасць. Рэспубліка набыла сапраўдную незалежнасць. Наш абавязак перад продкамі — перадаць нашчадкам абноўленую рэспубліку, якая б магла будаваць сваё жыццё ў адпаведнасці з уласнымі інтарэсамі, свабоднымі ад любых кан'юнктурных і ідэалагічных схільнасцей.

I.

Што мы павінны выбраць у якасці блізкіх і далёкіх мэтаў?

Прызнаюся, не дзень і не два, а, бадай што, увесь апошні час шукаю адказу на гэтыя няпростыя пытанні. Прыйшоў да адназначнай высновы: **сапраўдная дзяржаўнасць і незалежнасць пачынаюцца з незалежнай і моцнай эканомікі.** Такі вопыт ва ўсіх дзяржаў Еўропы, якія пасля другой сусветнай вайны праз цяжкасці і нягоды прабіваліся да грамадства здаровага сэнсу, без ілюзій і фетышоў.

З таго часу, як Вярхоўны Савет сфарміраваў урад, мы неадкладна пачалі шукаць саму канцэпцыю і практычныя падыходы да рэфармавання эканамічнай сістэмы. Ці трэба казаць, які гэта цяжкі працэс. Дыскусія, што разгарнулася, дапамагла знайсці неардынарныя рашэнні, падняцца над прамалінейнымі меркаваннямі і адчуць выключную складанасць таго, што маем зрабіць.

Бясспрэчна, каб карэнным чынам змяніць матывацыю працы і праз гэты працэс выйсці на буйныя агульнасацыяльныя пераўтварэнні, неабходна найперш рэфармаваць адносіны ўласнасці праз прыватызацыю і раздзяржаўленне маёмасці дзяржпрадпрыемстваў. Гэта — аксіёма. Але гэтак жа катэгарычна я хачу заявіць: прыватызацыя неадкладная і татальная, як, скажам, разгон калгасаў і раздача іх уласнасці, можа стаць толькі яшчэ адной трагічнай старонкай нашай гісторыі. Дарэчы, у гэтым яшчэ раз пераконвае вопыт суседзяў —Літвы. Любая паспешлівасць, неабачлівасць у гэтай незвычайнай і незнаёмай справе могуць прывесці да катастрофы, пасля якой дзяржаўнасць Беларусі стане проста вымыслам, не больш таго. Ад бальшавізму лячыцца неабальшавізмам мы не будзем.

Насцярожвае і павярхоўнае, нейкае рэкламна-абывацельскае ўспрыняцце капіталізму. Прычым, яно падаграваецца некаторымі палітычнымі лідэрамі, дый і асобнымі друкаванымі выданнямі. Не разумеюць, што нават у самай магутнай краіне індустрыяльнага Захаду — ЗША 80% насельніцтва працуе па найму. А прыватны капітал там ужо даўно не з'яўляецца адзіным уладальнікам нацыянальнага багацця. Прыватнаму капіталу ў Амерыцы належыць прыкладна толькі трэцяя частка гэтага багацця і назапашваўся ён на працягу трох стагоддзяў.

У іншых індустрыяльна развітых краінах Захаду, як вядома, яшчэ ў 20-я гады нашага стагоддзя склалася шматукладнасць уласнасці, частка сродкаў вытворчасці перайшла ў агульнанацыянальную ўласнасць, і кіруе ёю дзяржаўны апарат. Значнае пашырэнне атрымалі акцыянерная, кааператыўная, прыватная і іншыя формы ўласнасці.

Адышло ў нябыт і панаванне прыватнай уласнасці ў сельскай гаспадарцы, якая ў індустрыяльна развітых краінах Захаду вядзецца пераважна на арэнднай аснове. У тых жа ЗША, напрыклад, каля 45% зямельных плошчаў, што выкарыстоўваюцца ў сельскай гаспадарцы, апрацоўваюцца арэндным спосабам, у Францыі — больш за 50, у Бельгіі — каля 70, а ў Галандыі — усе 100%.

Дарэчы, усюды, і асабліва ў перадавых заходніх краінах, на развіццё сельскай гаспадаркі выдзяляюцца велізарныя дзяржаўныя субсідыі, што трэба было б добра ўсвядоміць тым, хто так апантана выступае за адмену любой фінансавай дапамогі калгасам і саўгасам.

Такім чынам, атаясамліваць капіталізм ці грамадства дастатку толькі з прыватнай уласнасцю, значыць, свядома ісці на падлог альбо дэманстраваць страшэннае невуцтва. Сённяшні капіталізм не надобны да таго ідэальнага яго вобразу, які стварылі Адам Сміт і Давід Рыкардо ў XVIII стагоддзі.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Закон Рэспублікі Беларусь

АБ ЗАНЯТАСЦІ НАСЕЛЬНІЦТВА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ*

Гэты Закон вызначае прававыя, эканамічныя, сацыяльныя і арганізацыйныя асновы рэгулявання занятасці насельніцтва Рэспублікі Беларусь ва ўмовах многаўкладнай рыначнай эканомікі.

Раздзел I. Агульныя палажэнні

Артыкул 1. Занятасць грамадзян

1. Занятасць — гэта не забароненая законам дзейнасць грамадзян, якая, як правіла, прыносіць ім заработак (даход).

2. Грамадзянам належыць выключнае права распараджацца сваімі здольнасцямі да прадукцыйнай і творчай працы. Адміністрацыйны прымус да працы ў якой-небудзь форме не дапускаецца, за выключэннем выпадкаў, прадугледжаных заканадаўствам.

3. Дзяржава забяспечвае і нясе адказнасць за рэалізацыю права грамадзян Рэспублікі Беларусь на працу, уключаючы права на свабодны выбар прафесіі, роду заняткаў і работы ў адпаведнасці з прызваннем, здольнасцямі, прафесіянальнай падрыхтоўкай, адукацыяй і з улікам грамадскіх патрэбнасцей.

Артыкул 2. Беспрацоўныя

1. Беспрацоўнымі лічацца працаздольныя грамадзяне ў працаздольным узросце (жанчыны да 55 гадоў, мужчыны да 60 гадоў), якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, не маюць работы, не займаюцца прадпрымальніцкай дзейнасцю, не навучаюцца ў дзённых навучальных установах або не праходзяць ваеннай службы і зарэгістраваны ў дзяржаўнай службе занятасці.

Рэгістрацыя беспрацоўных ажыццяўляецца па месцы іх пастаяннага жыхарства дзяржаўнай службай занятасці пры асабістым звароце. Пры гэтым беспрацоўны абавязаны прад`явіць пашпарт, працоўную кніжку (або дакументы, якія іх замяняюць), дакументы аб адукацыі, кваліфікацыі, прафесіянальнай падрыхтоўцы, павышэнні кваліфікацыі і перападрыхтоўцы, а таксама прадставіць даведку аб сярэднемесячнай заработнай плаце (даходзе) за апошнія два месяцы па апошняму месцу работы.

2. Парадак рэгістрацыі беспрацоўных вызначаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 3. Падыходзячая работа

1. Падыходзячай лічыцца работа, якая адпавядае прафесіянальнай падрыхтоўцы беспрацоўнага, улічвае яго ўзрост, стан здароўя, працоўны стаж і вопыт работы па ранейшай спецыяльнасці, транспартную даступнасць новага месца работы.

2. Падыходзячай не можа лічыцца работа, калі:

яна прадастаўляецца ў іншым населеным пункце па адміністрацыйна-тэрытарыяльнаму дзяленню, у раёне, дзе жыллёвыя і іншыя істотныя ўмовы пражывання менш спрыяльныя, чым тыя, якія беспрацоўны меў да звяртання ў службу занятасці;

заработная плата больш чым на 10 працэнтаў ніжэй заработку па апошняму месцу работы;

адмова ад яе абгрунтавана ўважлівымі асабістымі прычынамі або сямейнымі абставінамі.

3. Па заканчэнні шасцімесячнага перыяду беспрацоўя ў выпадку немагчымасці прадастаўлення беспрацоўнаму работы па прафесіі (спецыяльнасці) падыходзячай можа лічыцца работа, якая патрабуе змянення прафесіі (спецыяльнасці) з улікам здольнасцей беспрацоўнага, яго здароўя, ранейшага вопыту і даступных для яго сродкаў навучання.

4. Для беспрацоўных, якія ўпершыню шукаюць работу, не маюць прафесіі (спецыяльнасці), а таксама для беспрацоўных, якія не працуюць больш за 12 месяцаў, у якасці падыходзячай можа лічыцца работа, што патрабуе папярэдняй прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі або перападрыхтоўкі, а ў выпадку немагчымасці яе прадастаўлення — іншая аплачваемая работа (уключаючы работу часовага характару), з улікам узроставых і іншых асаблівасцей беспрацоўных і патрабаванняў заканадаўства аб працы.

5. Раённымі, гарадскімі, раённымі ў гарадах Саветамі народных дэпутатаў могуць устанаўлівацца і іншыя крытэрыі падыходзячай работы, якія ўзмацняюць сацыяльную абароненасць беспрацоўных.

Артыкул 4. Асноўныя прынцыпы дзяржаўнай палітыкі ў галіне занятасці насельніцтва

Дзяржаўная палітыка ў галіне занятасці насельніцтва грунтуецца на наступных прынцыпах:

забеспячэнне роўных магчымасцей усім працаздольным грамадзянам Рэспублікі Беларусь незалежна ад расы, полу, адносін да рэлігіі, узросту, палітычных перакананняў, нацыянальнасці і сацыяльнага становішча ў рэалізацыі права на працу;

прадастаўленне сацыяльных гарантый і кампенсацый беспрацоўным;

падтрыманне працоўнай ініцыятывы грамадзян, садзейнічанне і заахвочванне ў развіцці іх здольнасцей да прадукцыйнай і творчай працы;

забеспячэнне мер, накіраваных на прадухіленне беспрацоўя;

прыняцце дадатковых мер, якія садзейнічаюць працаўладкаванню грамадзян з абмежаванай працаздольнасцю;

забеспячэнне сацыяльнай абароны ў галіне занятасці, правядзенне спецыяльных мерапрыемстваў для працаўладкавання грамадзян, якія жадаюць працаваць;

каардынацыя дзейнасці ў галіне занятасці з іншымі напрамкамі эканамічнай і сацыяльнай палітыкі;

удзел прафесіянальных саюзаў, асацыяцый (саюзаў) прадпрымальнікаў, працоўных калектываў, іх фарміраванняў у распрацоўцы, рэалізацыі і кантролі за выкананнем мер па забеспячэнню занятасці ва ўзаемадзеянні з органамі дзяржаўнага кіравання;

міжнароднае супрацоўніцтва ў вырашэнні праблем занятасці насельніцтва, уключаючы прафесіянальную дзейнасць грамадзян Рэспублікі Беларусь за мяжой і працоўную дзейнасць замежных грамадзян у Рэспубліцы Беларусь.

Артыкул 5. Дзяржаўныя гарантыі занятасці

Дзяржава гарантуе грамадзянам Рэспублікі Беларусь:

бясплатную прафесіянальную падрыхтоўку і перападрыхтоўку;

бясплатнае садзейнічанне ў падборы падыходзячай работы і працаўладкаванне ў адпаведнасці з прызваннем, здольнасцямі, прафесіянальнай падрыхтоўкай, адукацыяй, уключаючы прафесіянальную арыентацыю;

магчымасць удзелу ў аплачваемых грамадскіх работах;

атрыманне бясплатнай інфармацыі аб наяўнасці свабодных рабочых месцаў (вакансій);

судовую абарону працоўных і іншых правоў грамадзян у сферы занятасці;

прадастаўленне падыходзячай работы на перыяд не менш трох гадоў раней заяўленым прадпрыемствамі, установамі, арганізацыямі маладым спецыялістам — выпускнікам дзяржаўных навучальных устаноў;

свабоду выбару роду заняткаў і работы;

кампенсацыю ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам матэрыяльных затрат у сувязі з накіраваннем на работу ў іншую мясцовасць.

Артыкул 6. Дадатковыя гарантыі занятасці для асобных катэгорый насельніцтва

1. Дзяржава шляхам стварэння дадатковых рабочых месцаў (у тым ліку, спецыялізаваных), спецыялізаваных прадпрыемстваў, арганізацый навучання па спецыяльных праграмах і іншымі мерамі забяспечвае дадатковыя гарантыі занятасці грамадзянам, якія не здольны на роўных умовах канкурываць на рынку працы: адзінокім і мнагадзетным бацькам, што выхоўваюць непаўналетніх дзяцей, дзяцей-інвалідаў, моладзі да 18 гадоў, інвалідам, грамадзянам, якія выехалі з зон радыеактыўнага забруджання ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, асобам перадпенсіённага ўзросту, воінам-інтэрнацыяналістам, звольненым у запас у сувязі са скончэннем тэрміновай службы або са скарачэннем ваеннаслужачым, асобам, вызваленым з устаноў, якія выконваюць пакаранне або ажыццяўляюць прымусовае лячэнне па рашэнню суда.

2. Саветы народных дэпутатаў у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам за кошт уласных сродкаў, прадастаўлення падатковых ільгот і іншых крыніц устанаўліваюць прадпрыемствам, установам і арганізацыям мінімальную колькасць спецыяльных рабочых месцаў для прыёму на работу ўказаных катэгорый грамадзян.

3. Саветы народных дэпутатаў за кошт уласных сродкаў могуць прадастаўляць дадатковыя грантыі грамадзянам, занятым на прадпрыемствах, якія падлягаюць ліквідацыі ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 7. Заканадаўства аб занятасці

1. Адносіны занятасці насельніцтва ў Рэспубліцы Беларусь рэгулююцца гэтым Законам, Кодэксам законаў аб працы Рэспублікі Беларусь і іншымі нарматыўнымі актамі.

2. Заканадаўства аб занятасці распаўсюджваецца на пастаянна пражываючых у Рэспубліцы Беларусь замежных грамадзян і асоб без грамадзянства, калі іншае не вынікае з актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Раздзел II. Рэгуляванне занятасці насельніцтва

Артыкул 8. Дзяржаўныя праграмы занятасці

Дзяржаўныя рэспубліканская і рэгіянальныя праграмы занятасці прадугледжваюць:

садзейнічанне структурнай перабудове эканомікі і стварэнне ўмоў для накіравання работнікаў, якія вызваляюцца, у першую чаргу на рэнтабельныя вытворчасці і ў галіны, што развіваюцца;

развіццё сістэмы падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі, перападрыхтоўкі і прафесіянальнай арыентацыі насельніцтва, стварэння новых рабочых месцаў з улікам дэмаграфічнай сітуацыі;

забеспячэнне занятасці асобных катэгорый насельніцтва, працаўладкаванне якіх ускладнена;

павышэнне эканамічнай зацікаўленасці прадпрыемстваў і арганізацый у стварэнні рабочых месцаў і выкарыстанні гібкіх форм занятасці;

удасканальванне арганізацыйнай структуры дзяржаўнай службы занятасці, фарміраванне яе матэрыяльнай, кадравай, інфармацыйнай, статыстычнай, фінансавай і навукова-метадычнай базы.

Артыкул 9. Дзяржаўная служба занятасці

1. Для рэалізацыі палітыкі занятасці насельніцтва і забеспячэння грамадзянам адпаведных гарантый на ўсёй тэрыторыі Рэспублікі Беларусь ствараецца дзяржаўная служба занятасці.

2. Парадак утварэння дзяржаўнай службы занятасці вызначаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

3. Першасным звяном дзяржаўнай службы занятасці з`яўляецца раённы, гарадскі (раённы ў горадзе) цэнтр занятасці. Яго дзейнасць фінансуецца за кошт сродкаў Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці, прадугледжаных на гэтыя мэты.

4. Паслугі, звязаныя з забеспячэннем занятасці грамадзян, прадастаўляюцца дзяржаўнай службай занятасці бясплатна.

Артыкул 9^{1}. Абавязкі беспрацоўнага

Беспрацоўны абавязаны:

самастойна займацца пошукам работы і інфармаваць аб гэтым дзяржаўную службу занятасці па яе патрабаванню;

з`яўляцца па выкліку ў дзяржаўную службу занятасці для прапановы яму канкрэтнай работы, а пры адсутнасці выкліку — адзін раз у месяц ва ўстаноўлены тэрмін;

на працягу двух рабочых дзён звярнуцца на прадпрыемства, ва ўстанову, у арганізацыю, да прадпрымальніка, якія ўказаны ў накіраванні дзяржаўнай службы занятасці;

папярэдне інфармаваць дзяржаўную службу занятасці аб месцы свайго знаходжання ў выпадку выезду на тэрмін больш за тыдзень у іншы населены пункт.

Артыкул 10. Абавязкі прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый і прадпрымальнікаў па забеспячэнню занятасці

1. Прадпрыемствы, установы, арганізацыі незалежна ад форм уласнасці і гаспадарання, прадпрымальнікі абавязаны:

1) не пазней чым за два месяцы да вызвалення работнікаў у сувязі з ліквідацыяй прадпрыемства, установы, арганізацыі, са спыненнем дзейнасці прадпрымальніка, скарачэннем колькасці (штату) пісьмова паведаміць дзяржаўнай службе занятасці аб гэтым з указаннем прафесіі, спецыяльнасці, кваліфікацыі і размеру аплаты працы вызваляемых работнікаў;

2) штомесячна прадстаўляць дзяржаўнай службе занятасці звесткі аб наяўнасці свабодных рабочых месцаў (вакансій) з указаннем умоў працы і яе аплаты;

3) ствараць рабочыя месцы для працаўладкавання работнікаў, якія атрымалі інваліднасць у выніку працоўнага калецтва або прафесіянальнага захворвання на дадзенай вытворчасці;

4) пералічваць адлічэнні ў Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці.

2. Прадпрыемствы і арганізацыі незалежна ад форм уласнасці і гаспадарання абавязаны:

1) прымаць на работу грамадзян, накіраваных дзяржаўнай службай занятасці ў лік броні, устаноўленай у адпаведнасці з пунктам 2 артыкула 6 гэтага Закона;

2) ствараць рабочыя месцы (у тым ліку спецыялізаваныя для асоб з абмежаванай працаздольнасцю) для працаўладкавання грамадзян, указаных у пункце 1 артыкула 6 гэтага Закона. Мінімальная колькасць такіх рабочых месцаў устанаўліваецца мясцовымі Саветамі народных дэпутатаў ці спецыяльнымі дзяржаўнымі праграмамі. Затраты на стварэнне гэтых рабочых месцаў звыш трох працэнтаў ад сярэдняспісачнай колькасці работнікаў кампенсуюцца за кошт сродкаў Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці і іншых крыніц.

3. Ліквідацыя рабочых месцаў для інвалідаў праводзіцца толькі па ўзгадненню з мясцовымі Саветамі народных дэпутатаў.

4. Запрашэнне на работу замежных работнікаў допускаецца толькі па ліцэнзіях Дзяржаўнага камітэта Рэспублікі Беларусь па працы і сацыяльнай абароне насельніцтва.

Артыкул 11. Удзел прафсаюзаў у садзейнічанні занятасці

1. Прафесіянальныя саюзы ўдзельнічаюць у распрацоўцы дзяржаўнай палітыкі занятасці, адпаведных заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь і рашэнняў мясцовых Саветаў народных дэпутатаў, могуць аказваць дзяржаўнай службе занятасці матэрыяльную і фінансавую дапамогу.

2. Органы дзяржаўнай службы занятасці, гаспадарчыя органы і прафесіянальныя саюзы рэгулярна праводзяць сумесныя кансультацыі па праблемах занятасці. Па іх выніках могуць заключацца калектыўныя пагадненні (дагаворы), у якія ўключаюцца мерапрыемствы, накіраваныя на садзейнічанне і захаванне занятасці, абарону вызваляемых работнікаў, а таксама асоб, якім патрэбна сацыяльная абарона, абавязацельствы з боку органаў дзяржаўнага кіравання па прадастаўленню інфармацыі аб эканамічных, фінансавых умовах правядзення палітыкі занятасці і іншыя пытанні, што закранаюць інтарэсы грамадзян у галіне занятасці.

Артыкул 12. Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці

1. Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці з`яўляецца дзяржаўным пазабюджэтным фондам, які прызначаны для страхавання ад беспрацоўя і фінансавання мерапрыемстваў па забеспячэнню занятасці насельніцтва.

2. Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці ствараецца за кошт:

абавязковых адлічэнняў прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый незалежна ад форм уласнасці і гаспадарання (уключаючы прадпрыемствы з замежнымі інвестыцыямі), прадпрымальнікаў;

асігнаванняў з рэспубліканскага і мясцовых бюджэтаў;

добраахвотных ахвяраванняў і іншых паступленняў.

3. Размер абавязковых адлічэнняў у Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці вызначаецца Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь.

4. Нядоімка па адлічэннях у Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці, не пагашаная плацельшчыкамі ва ўстаноўленыя тэрміны, спаганяецца дзяржаўнай службай занятасці разам з налічанай пеняй у бясспрэчным парадку. Пеня ў памеры, прадугледжаным заканадаўствам аб падаткаабкладанні, налічваецца з сумы нядоімкі за кожны дзень пратэрміноўкі.

5. Бюджэт Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці і справаздача аб яго выкананні зацвярджаюцца Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь па прадстаўленню Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Сродкі Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці, не выкарыстаныя ў справаздачным годзе, зняццю не падлягаюць і пераходзяць на наступны фінансавы год.

6. Сродкамі Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці распараджаецца дзяржаўная служба занятасці.

7. Парадак стварэння і выкарыстання Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці вызначаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 13. Арганізацыя грамадскіх работ

1. Мясцовыя Саветы народных дэпутатаў пры ўдзеле дзяржаўнай службы занятасці і органаў адпаведных прафсаюзаў па дамоўленасці з зацікаўленымі прадпрыемствамі, установамі, арганізацыямі, прадпрымальнікамі арганізуюць правядзенне аплачваемых грамадскіх работ для беспрацоўных.

2. З беспрацоўнымі на тэрмін выканання грамадскіх работ заключаюцца працоўныя дагаворы.

3. На грамадзян, занятых на грамадскіх работах, распаўсюджваюцца сацыяльныя гарантыі, уключаючы права на атрыманне пенсій, дапамог па беспрацоўю і па часовай непрацаздольнасці ў парадку, устаноўленым заканадаўствам.

4. Парадак арганізацыі і ўмовы правядзення грамадскіх работ вызначаюцца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 14. Прафесіянальная падрыхтоўка, павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўка беспрацоўных

1. Прафесіянальная падрыхтоўка, павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўка беспрацоўных ажыццяўляюцца ў навучальных цэнтрах дзяржаўнай службы занятасці або іншых навучальных установах (на прадпрыемствах, ва ўстановах, у арганізацыях).

2. Прафесіянальная падрыхтоўка, павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўка беспрацоўных па накіраваннях дзяржаўнай службы занятасці ажыццяўляюцца за кошт сродкаў Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці.

Пры неабходнасці дзяржаўная служба занятасці можа поўнасцю або часткова кампенсаваць прадпрыемствам, установам, арганізацыям затраты на навучанне прынятых на работу асоб, вызваленых з іншых прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый.

3. Калі на працягу двух гадоў, якія папярэднічалі вызваленню, работнік (за выключэннем занятых на некваліфікаваных работах, а таксама асоб, якія дасягнулі ўзросту: жанчыны — 45 гадоў, мужчыны — 50 гадоў) па апошняму месцу работы не прайшоў прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі ці перападрыхтоўкі, сродкі на яго навучанне спаганяюцца дзяржаўнай службай занятасці з прадпрыемства (установы, арганізацыі), з якога ён вызвалены.

Раздзел III. Сацыяльныя гарантыі і кампенсацыі беспрацоўным

Артыкул 15. Гарантыі і кампенсацыі

Дзяржава садзейнічае беспрацоўным у пачатку або аднаўленні іх працоўнай дзейнасці і забяспечвае ім наступныя віды гарантый і кампенсацый:

прадастаўленне асобых гарантый асобам, вызваленым з прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый; пацярпеўшым ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС; звольненым з ваеннай службы без права на пенсію;

выплату стыпендыі ў перыяд прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі або перападрыхтоўкі і ўключэнне гэтага перыяду ў агульны і бесперапынны працоўны стаж;

выплату ва ўстаноўленым парадку дапамогі па беспрацоўю;

аказанне матэрыяльнай дапамогі беспрацоўнаму і членам яго сям`і;

пакрыццё расходаў і атрыманне іншых кампенсацый у сувязі з пераездам у іншую мясцовасць на новае месца жыхарства і работы па накіраванню дзяржаўнай службы занятасці.

Артыкул 16. Асобыя гарантыі асобам, вызваленым з прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый

1. Асобам, вызваленым з прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый, пры скасаванні працоўнага дагавора ў сувязі з ліквідацыяй прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый або ажыццяўленнем мерапрыемстваў па скарачэнню колькасці (штату) работнікаў, выплачваецца выхадная дапамога ў размеры не менш трохкратнага сярэднямесячнага заробку і захоўваецца бесперапынны працоўны стаж на працягу трох месяцаў з дня звальнення.

2. Асобам, вызваленым у сувязі з ліквідацыяй прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый, замест выплаты дапамогі па беспрацоўю па іх жаданню пенсія па ўзросту (у тым ліку на льготных умовах) назначаецца датэрмінова, але не больш чым за два гады да ўстаноўленага заканадаўствам узросту.

3. Асобам, якія атрымалі на дадзеным прадпрыемстве (ва ўстанове, у арганізацыі) працоўнае калецтва або прафесіянальнае захворванне, пры спыненні працоўнага дагавора па любых падставах, акрамя выкліканых вінаватымі дзеяннямі, прадастаўляюцца гарантыі, прадугледжаныя пунктам І гэтага артыкула.

Артыкул 16^{1}. Асобыя гарантыі асобам, пацярпеўшым ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС

Асобы, якія эвакуіраваны і адселены з зон эвакуацыі (адчужэння) першачарговага і далейшага адсялення, а таксама самастойна пакінулі гэтыя зоны пасля катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, маюць права на:

выплату выхадной дапамогі пры спыненні працоўнага дагавора ў размеры чатырохкратнай сярэднямесячнай заработнай платы і захаванне бесперапыннага працоўнага стажу на працягу чатырох месяцаў з дня звальнення;

першачарговае працаўладкаванне на новым месцы жыхарства з улікам прафесіі і кваліфікацыі. Пры немагчымасці такога працаўладкавання ім забяспечваецца прадастаўленне іншай работы з улікам іх пажаданняў і грамадскіх патрэбнасцей або магчымасць прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі ці перападрыхтоўкі;

выплату стыпендыі ў перыяд прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі або перападрыхтоўкі па накіраванню дзяржаўнай службы занятасці ў размеры сярэдняй заработнай платы.

Артыкул 16^{2}. Асобныя гарантыі асобам, звольненым з ваеннай службы без права на пенсію.

1. Асобы афіцэрскага складу, прапаршчыкі, мічманы, ваеннаслужачыя звыштэрміновай службы Ўзброеных сіл, войск і органаў дзяржаўнай бяспекі, унутраных войск Міністэрства ўнутраных спраў, чыгуначных войск і іншых вайсковых фарміраванняў, асобы начальніцкага і радавога складу органаў унутраных спраў, звольненыя са службы без права на пенсію па ўзросту, скарачэнню штатаў, стану здароўя або па іншых уважлівых прычынах*, маюць права на:

выплату выхадной дапамогі ў размеры шасці месячных акладаў грашовага забеспячэння па апошняй штатнай пасадзе і захаванне бесперапыннага працоўнага стажу на працягу шасці месяцаў з дня звальнення. Выплата выхадной дапамогі ажыццяўляецца адпаведнымі органамі міністэрстваў і ведамстваў, у якіх указаныя асобы праходзілі службу;

першачарговае працаўладкаванне з улікам прафесіі і кваліфікацыі. Пры немагчымасці такога працаўладкавання ім забяспечваецца прадастаўленне іншай работы з улікам іх пажаданняў і грамадскіх патрэбнасцей або магчымасць прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі ці перападрыхтоўкі.

2. Дапамога па беспрацоўю асобам, звольненым са службы, устанаўліваецца ў размеры 60 працэнтаў грашовага забеспячэння па апошняй штатнай пасадзе, але не ніжэй мінімальнай заработнай платы, і выплачваецца на працягу 26 каляндарных тыдняў.

3. Прафесіянальная падрыхтоўка, павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўка асоб, звольненых са службы, праводзяцца ў першачарговым парадку. За перыяд навучання выплачваецца стыпендыя тым, хто мае непаўналетніх дзяцей або ўтрыманцаў у размеры 80 працэнтаў, а тым, хто не мае іх, - 60 працэнтаў грашовага забеспячэння па апошняй штатнай пасадзе, але не ніжэй мінімальнай заработнай платы.

Артыкул 17. Стыпендыі беспрацоўным на перыяд прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі

1. Стыпендыя беспрацоўным на перыяд прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі назначаецца дзяржаўнай службай занятасці.

2. Стыпендыя беспрацоўным устанаўліваецца ў размеры 50 працэнтаў, а пры наяўнасці ўтрыманцаў - 75 працэнтаў сярэдняй заработнай платы па апошняму месцу работы, але не ніжэй паўтарачнай велічыні мінімальнай дапамогі па беспрацоўю для дадзенага беспрацоўнага і не вышэй патроенай велічыні мінімальнай заработнай платы.

3. Беспрацоўным, якія не працуюць больш 12 месяцаў, звольнены за парушэнне працоўнай дысцыпліны і іншыя вінаватыя дзеянні або па ўласнаму жаданню без уважлівых прычын, стыпендыя ўстанаўліваецца ў размеры мінімальнай заработнай платы.

4. Размер стыпендыі можа быць скарочаны або яе выплата спынена ў сувязі з непасляховасцю або сістэматычным ненаведваннем заняткаў без уважлівых прычын.

5. Беспрацоўным, якія праходзяць прафесіянальную падрыхтоўку, павышэнне кваліфікацыі або перападрыхтоўку ў раёнах, дзе да заработнай платы ўстаноўлены фіксаваныя даплаты ў залежнасці ад узроўню радыеактыўнага забруджання, размеры стыпендыі вызначаюцца з прымяненнем фіксаваных даплат, устаноўленых у дадзеных раёнах.

6. Размер стыпендыі падлягае ва ўстаноўленым парадку індэксацыі.

Артыкул 18. Дапамога па беспрацоўю

1. Дапамога па беспрацоўю назначаецца дзяржаўнай службай занятасці.

2. Права на дапамогу па беспрацоўю прадастаўляецца беспрацоўным, якія не атрымліваюць пенсій, дапамог (за выключэннем дапамог сем`ям, якія выхоўваюць дзяцей) або сум пакрыцця ўрону, нанесенага калецтвам ці іншым пашкоджаннем здароўя, звязаным з выкананнем працоўных абавязкаў, у размеры, які перавышае размер дапамогі па беспрацоўю, вызначаны ў пункце 4 гэтага артыкула.

Для назначэння дапамогі па беспрацоўю беспрацоўны абавязаны прадставіць у дзяржаўную службу занятасці дэкларцыю аб даходах.

3. У назначэнні дапамогі па беспрацоўю можа быць адмоўлена ў выпадках:

звальнення (адлічэння) за парушэнне працоўнай ці воінскай (вучэбнай) дысцыпліны і іншыя вінаватыя дзеянні, а таксама страты (адсутнасці) крыніц даходу ў выніку незаконных дзеянняў;

звальнення (адлічэння) з апошняга месца работы ці службы (навучання) па ўласнаму жаданню без уважлівых прычын;

непрадастаўлення дэкларацыі аб даходах.

4. Дапамога па беспрацоўю выплачваецца з дня звароту ў дзяржаўную службу занятасці ў наступным парадку:

за першыя 13 каляндарных тыдняў у размеры 70 працэнтаў і за наступныя 13 каляндарных тыдняў — 50 працэнтаў сярэдняй заработнай платы (даходу) па апошняму месцу работы, але не ніжэй мінімальнай заработнай платы і не вышэй падвоенай яе велічыні пры ўмове, што беспрацоўны на працягу 12 месяцаў, якія папярэднічалі пачатку беспрацоўя, меў аплачваемую работу (даход) не менш 12 каляндарных тыдняў на ўмовах поўнага рабочага дня (тыдня) або на ўмовах няпоўнага рабочага дня (тыдня)* з пералікам на 12 каляндарных тыдняў з поўным рабочым днём (тыднем);

за першыя 13 каляндарных тыдняў у размеры 100 працэнтаў і за наступныя 13 каляндарных тыдняў - 75 працэнтаў мінімальнай заработнай платы беспрацоўным, якія на працягу 12 месяцаў, што папярэднічалі пачатку беспрацоўя, мелі аплачваемую работу (даход) менш 12 каляндарных тыдняў, а таксама якія шукаюць работу пасля працяглага перапынку (больш 12 месяцаў) пры наяўнасці ў іх агульнага працоўнага стажу не менш аднаго года і пры ўмове, што іх працаўладкаванне не патрабуе прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі або перападрыхтоўкі;

за першыя 13 каляндарных тыдняў у размеры 85 працэнтаў і за наступныя 13 каляндарных тыдняў - 70 працэнтаў мінімальнай заработнай платы беспрацоўным, якія ўпершыню шукаюць работу, а таксама шукаюць работу пасля працяглага перапынку пры наяўнасці ў іх агульнага працоўнага стажу менш аднаго года і калі іх працаўладкаванне немагчыма без прафесіянальнай падрыхтоўкі.

У выпадку, калі беспрацоўны атрымлівае даходы, указаныя ў пункце 2 гэтага артыкула, дапамога па беспрацоўю назначаецца ў размеры розніцы паміж размерам атрымліваемага даходу і размерам дапамогі па беспрацоўю, вызначаным у гэтым пункце.

5. Тэрмін выплаты дапамогі па беспрацоўю не можа перавышаць 26 каляндарных тыдняў на працягу кожнага 12-месячнага перыяду, падлічанага з дня рэгістрацыі ў дзяржаўнай службе занятасці.

Выплата дапамогі па беспрацоўю захоўваецца ў перыяд выканання беспрацоўным часовай работы, аб якой паведамлена дзяржаўнай службе занятасці.

6. Беспрацоўным, стаж работы якіх складае больш за 25 гадоў для мужчын і 20 гадоў для жанчын, тэрмін выплаты дапамогі па беспрацоўю, устаноўлены пунктам 5 гэтага артыкула, павялічваецца за кожны год работы, што перавышае ўказаны стаж, на два каляндарныя тыдні, выплата дапамогі па беспрацоўю за якія ўстанаўліваецца ў размеры, роўным дапамозе па беспрацоўю за апошнія 13 каляндарных тыдняў з 26-тыднёвага перыяду для адпаведных катэгорый беспрацоўных, вызначаных у пункце 4 гэтага артыкула.

Беспрацоўным, якія маюць права на дапамогу па беспрацоўю на працягу 52 каляндарных тыдняў, замест гэтага па іх жаданню пенсія па ўзросту (у тым ліку на льготных умовах) назначаецца датэрмінова, але не больш чым за адзін год да ўстаноўленага заканадаўствам узросту.

7. Беспрацоўным, у якіх ёсць на ўтрыманні дзеці ва ўзросце да 14 гадоў ці дзіця-інвалід да 16 гадоў, размер дапамогі павялічваецца на 10 працэнтаў, а пры наяўнасці трох і больш дзяцей (двух і больш дзяцей-інвалідаў) указанага ўзросту - на 20 працэнтаў.

8. У перыяд атрымання беспрацоўным дапамогі па беспрацоўю яго бесперапынны працоўны стаж не перапыняецца.

9. Беспрацоўным, якія пражываюць у раёнах, дзе да заработнай платы ўстаноўлены фіксаваныя даплаты ў залежнасці ад узроўню радыеактыўнага забруджання, размеры дапамогі па беспрацоўю вызначаюцца на перыяд іх пражывання ў гэтых раёнах з прымяненнем фіксаваных даплат, устаноўленых у дадзеных раёнах.

10. Размер дапамогі па беспрацоўю падлягае ва ўстаноўленым парадку індэксацыі.

Артыкул 18^{1}. Спыненне, прыпыненне выплаты, скарачэнне размеру дапамогі па беспрацоўю

1. Выплата беспрацоўнаму дапамогі па беспрацоўю спыняецца ў выпадках:

працаўладкавання;

праходжання прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі або перападрыхтоўкі па накіраванню дзяржаўнай службы занятасці;

скончэння ўстаноўленага тэрміну выплаты;

атрымання дапамогі па беспрацоўю падманным шляхам;

асуджэння да пакарання ў выглядзе пазбаўлення волі або прымусовага лячэння па рашэнню суда;

атрымання даходаў, указаных у пункце 2 артыкула 18 гэтага Закона, у размеры, які перавышае размер дапамогі па беспрацоўю.

2. Выплата беспрацоўнаму дапамогі па беспрацоўю можа быць прыпынена на тэрмін да трох месяцаў (з уключэннем гэтага тэрміну ў агульны тэрмін выплаты дапамогі па беспрацоўю) або яе размер можа быць скарочаны (але не больш чым на 50 працэнтаў) у выпадках:

невыканання без уважлівых прычын патрабаванняў артыкула 9^{1} гэтага Закона;

працаўладкавання на часовую работу ў перыяд атрымання дапамогі па беспрацоўю без паведамлення дзяржаўнай службе занятасці;

калі беспрацоўны двойчы адмовіўся ад прапанаванай дзяржаўнай службай занятасці падыходзячай работы або ад прафесіянальнай падрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі ці перападрыхтоўкі па накіраванню дзяржаўнай службы занятасці.

3. Дзяржаўная служба занятасці абавязана пісьмова паведаміць беспрацоўнаму ў пяцідзённы тэрмін аб спыненні, прыпыненні выплаты ці скарачэнні размеру дапамогі па беспрацоўю з указаннем матываў.

Артыкул 19. Матэрыяльная дапамога

Дзяржаўная служба занятасці можа аказваць матэрыяльную дапамогу беспрацоўнаму і членам яго сям`і за кошт сродкаў Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці ў парадку і на ўмовах, вызначаных Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Раздзел IV. Кантроль за выкананнем заканадаўства аб занятасці насельніцтва і адказнасць за яго парушэнне

Артыкул 20. Органы, якія ажыццяўляюць кантроль за выкананнем заканадаўства аб занятасці насельніцтва

Кантроль за выкананнем заканадаўства аб занятасці насельніцтва ажыццяўляецца Саветамі народных дэпутатаў, адпаведнымі дзяржаўнымі органамі і прафесіянальнымі саюзамі.

Артыкул 21. Адказнасць прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый, прадпрымальнікаў за парушэнне заканадаўства аб занятасці насельніцтва

За неабгрунтаваную адмову ў прыёме на работу асоб, накіраваных ў лік броні ў адпаведнасці з артыкулам 6 і падпунктам 1 пункта 2 артыкула 10 гэтага Закона, або нестварэнне рабочых месцаў, адпаведнасці з падпунктам 2 пункта 2 артыкула 10 гэтага Закона прадпрыемства (арганізацыя) выплачвае штраф у размеры дванаццацікратнай мінімальнай заработнай платы.

За адмову ў прыёме на работу выпускнікоў навучальных устаноў, накіраваных у адпаведнасці з заяўкамі або дагаворамі на падрыхтоўку, прадпрыемствы, установы і арганізацыі выплачваюць штраф у размеры, устаноўленым у частцы першай гэтага артыкула.

За нестварэнне рабочага месца ў адпаведнасці з падпунктам 3 пункта 1 артыкула 10 гэтага Закона, у сувязі з чым быў скасаваны працоўны дагавор з работнікам , які атрымаў інваліднасць у выніку працоўнага калецтва або прафесіянальнага захворвання на дадзенай вытворчасці, прадпрыемства (установа, арганізацыя, прадпрымальнік) выплачвае штраф у размеры стадвaццацікратнага сярэднямесячнага заработку дадзенага работніка.

За нясвоечасовае або не ў поўным аб`ёме выкананне патрабаванняў, устаноўленых у падпункце 1 пункта 1 артыкула 10 гэтага Закона, прадпрыемства (установа, арганізацыя, прадпрымальнік) выплачвае штраф у размеры дзесяцікратнай мінімальнай заработнай платы.

Спагнанне прадугледжаных гэтым артыкулам штрафаў праводзіцца дзяржаўнай службай занятасці ў парадку, устаноўленым заканадаўствам. Спагнаныя сумы штрафаў накіроўваюцца ў Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці.

Артыкул 22. Абскарджанне дзеянняў службовых асоб і органаў дзяржаўнай службы занятасці

Абскарджанне дзеянняў службовых асоб і органаў дзяржаўнай службы занятасці можа праводзіцца ў яе вышэйстаячы орган і ў судовым парадку.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

г. Мінск

* Закон прыняты 30 мая 1991 года, змяненні і дапаўненні ўнесены Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь 24 лістапада 1992 года.

* У далейшым асобы, звольненыя са службы.

Закон Рэспублікі Беларусь

Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон «Аб гаспадарчым судзе ў Рэспубліцы Беларусь» і гаспадарчы працэсуальны кодэкс Рэспублікі Беларусь

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Унесці змяненні і дапаўненні ў наступныя заканадаўчыя акты Рэспублікі Беларусь:

I. У Закон Рэспублікі Беларусь ад 5 чэрвеня 1991 года «Аб гаспадарчым судзе ў Рэспубліцы Беларусь» (Ведамасці Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, 1991 г., № 22, арт. 302):

1. Артыкул 1 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Артыкул 1. Гаспадарчы суд у Рэспубліцы Беларусь

Гаспадарчы суд у Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляе ў межах сваёй кампетэнцыі правасуддзе ў галіне эканамічных адносін у мэтах абароны правоў і ахоўваемых законам інтарэсаў юрыдычных і фізічных асоб, у тым ліку замежных, ажыццяўляючых гаспадарчую дзейнасць (суб`ектаў гаспадарання).

2. Часткі першую і другую артыкула 5 пасля слоў «суды абласцей» дапоўніць словамі «а таксама спецыялізаваныя суды, якія дзейнічаюць у сферы гаспадарчых адносін».

3. Артыкул 23 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Артыкул 23. Разгляд гаспадарчых спрэчак гаспадарчымі судамі ў Рэспубліцы Беларусь

Гаспадарчыя суды ў Рэспубліцы Беларусь у адпаведнасці з вызначанай кампетэнцыяй вырашаюць спрэчкі, якія ўзнікаюць пры заключэнні, змяненні, скасаванні і выкананні гаспадарчых дагавораў або на іншых падставах, а таксама спрэчкі аб прызнанні несапраўднымі актаў дзяржаўных і іншых органаў, што не адпавядаюць заканадаўству і закранаюць інтарэсы суб`ектаў гаспадарання».

4. Часткі першую і чацвёртую артыкула 31 выкласці адпаведна ў наступнай рэдакцыі:

«Колькасць і ўмовы аплаты працы работнікаў гаспадарчых судоў, сродкі на ўтрыманне гаспадарчых судоў зацвярджаюцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Структура і штаты гаспадарчых судоў зацвярджаюцца Старшынёй Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь».

II. У Гаспадарчы працэсуальны кодэкс Рэспублікі Беларусь ад 5 чэрвеня 1991 года (Ведамасці Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, 1991 г., № 21, арт. 296):

1. Частку першую артыкула 2 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Юрыдычныя і фізічныя асобы незалежна ад форм уласнасці і характару дзейнасці, у тым ліку і замежныя, якія дзейнічаюць у сферы гаспадарчых адносін, маюць права ва ўстаноўленым парадку звяртацца ў гаспадарчы суд за абаронай сваіх парушаных ці аспрэчваемых правоў або ахоўваемых законам інтарэсаў».

2. У артыкуле 3 словы «зацікаўленых прадпрыемстваў і арганізацый» замяніць словамі «юрыдычных і фізічных асоб — суб`ектаў гаспадарання».

3. Артыкул 14 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Артыкул 14. Гаспадарчыя спрэчкі, падведамныя гаспадарчым судам

Гаспадарчым судам у Рэспубліцы Беларусь падведамны гаспадарчыя спрэчкі юрыдычных і фізічных асоб, у тым ліку замежных, якія ўзнікаюць пры заключэнні, змяненні, скасаванні і выкананні гаспадарчых дагавораў або ажыццяўленні іншай гаспадарчай дзейнасці, а таксама спрэчкі аб прызнанні несапраўднымі актаў дзяржаўных і іншых органаў, што не адпавядаюць заканадаўству і закранаюць інтарэсы суб`ектаў гаспадарання, акрамя спрэчак:

вырашэнне якіх у адпаведнасці з заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь аднесена да ведання іншых органаў;

аб размерах вылічаных сум падаткаў і непадатковых плацяжоў;

аб устанаўленні цэн на прадукцыю і тавары, а таксама тарыфаў на аказанне паслуг, калі гэтыя цэны і тарыфы, згодна з заканадаўствам, не могуць устанаўлівацца пагадненнем бакоў;

аб прымушэнні заключыць дагавор, не заснаваны на нарматыўным акце;

узнікаючых пры ўзгадненні стандартаў і тэхнічных умоў».

4. Абзацы трэці і чацвёрты часткі першай артыкула 15 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«спрэчкі, якія ўзнікаюць пры заключэнні, змяненні і скасаванні дагавораў, калі бакі знаходзяцца на тэрыторыі розных абласцей Рэспублікі Беларусь, на суму звыш 10 млн. рублёў;

спрэчкі, якія ўзнікаюць пры выкананні дагавораў і на іншых падставах, калі бакі знаходзяцца на тэрыторыі розных абласцей, пры цане іску звыш 50 тыс. рублёў».

5. Частку трэцюю артыкула 34 дапоўніць сказам наступнага зместу:

«Парадак засведчання сапраўднасці дакументаў, якія прадстаўлены на магнітных і іншых тэхнічных носьбітах інфармацыі, а таксама ўзноўленых з іх, вызначаецца Вышэйшым Гаспадарчым Судом Рэспублікі Беларусь».

6. Частку трэцюю артыкула 47 дапоўніць сказам наступнага зместу:

«Пры адмове ў іску, які заяўлены пракурорам у сувязі са зваротам суб`екта гаспадарання, расходы па дзяржаўнай пошліне могуць быць аднесены на асобу, у інтарэсах якой была ўзбуджана справа».

7. Частку другую артыкула 54 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Захаванне парадку непасрэднага ўрэгулявання спрэчкі не патрабуецца пры ўзбуджэнні спраў па ініцыятыве гаспадарчага суда, заяве пракурора, ісках падатковых органаў, ісках аб прызнанні эканамічнай неплацежаздольнасці або банкруцтва, а таксама па ісках да ліквідацыйных камісій».

8. Частку другую артыкула 68 дапоўніць сказам наступнага зместу:

«У неабходных выпадках у працяглых судовых пасяджэннях можа быць аб`яўлены перапынак, аб чым выносіцца вызначэнне суддзі».

9. Частку першую артыкула 73 дапоўніць абзацам наступнага зместу:

«ва ўстаноўленым законам парадку прыпынена дзейнасць суб`екта гаспадарання, які з`яўляецца бокам у спрэчцы, і магчымасць яго замены страчана».

10. У абзацы пятым часткі першай артыкула 74 словы «ўрэгуляванне страчана» замяніць словамі «ўрэгулявання не страчана».

11. У абзацы пятым артыкула 76 словы «500 рублёў» замяніць словамі «дзесяці мінімальных размераў заработнай платы, устаноўленай у Рэспубліцы Беларусь».

12. Артыкул 108 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Артыкул 108. Адказнасць за невыкананне рашэння гаспадарчага суда

Гаспадарчы суд мае права накласці штраф да дваццаці мінімальных размераў заработнай платы, устаноўленай у Рэспубліцы Беларусь, на орган, які вінаваты ў невыкананні рашэння, вызначэння і пастановы гаспадарчага суда.

Пастанова аб накладанні штрафу можа быць абскарджана ў парадку, які ўстаноўлены артыкулам 98 дадзенага Кодэкса».

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

2 снежня 1992 г., г. Мінск.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб прызнанні часткова страціўшай сілу Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь «Аб парадку ўвядзення ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб гаспадарчым судзе ў Рэспубліцы Беларусь»

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

Прызнаць страціўшымі сілу пункты 3, 4 і 7 Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 5 чэрвеня 1991 года «Аб парадку ўвядзення ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб гаспадарчым судзе ў Рэспубліцы Беларусь» (Ведамасці Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, 1991 г., № 22, арт. 303).

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

2 снежня 1992 г., г. Мінск

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб увядзенні ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб занятасці насельніцтва Рэспублікі Беларусь»

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Увесці ў дзеянне Закон Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб занятасці насельніцтва Рэспублікі Беларусь» з 1 студзеня 1993 года.

2. У дапаўненне пункта 1 Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 23 снежня 1991 года «Аб размеры адлічэнняў у Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці» (Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. 1992 г., № 2, арт. 34) вызваліць, з 1 студзеня 1993 года садаводчыя таварыствы, жыллёва-будаўнічыя і гаражна-будаўнічыя кааператывы, кіраванне якімі ажыццяўляецца без прыцягнення штатных работнікаў, ад адлічэнняў у Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці.

3. У частковае змяненне пункта 2 Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 23 снежня 1991 года « Аб размеры адлічэнняў у Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці (Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1992 г., № 2, арт. 34) устанавіць, што з 1 студзеня 1993 года на аплату працы работнікаў дзяржаўнай службы занятасці (без адлічэнняў на дзяржаўнае сацыяльнае страхаванне) накіроўваецца не больш пяці працэнтаў сродкаў Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці.

4. Апублікаваць Закон Рэспублікі Беларусь «Аб занятасці насельніцтва Рэспублікі Беларусь» у новай рэдакцыі з улікам унесеных змяненняў і дапаўненняў.

5. Прызнаць страціўшымі сілу: пункт 2 Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 5 чэрвеня 1991 года «Аб увядзенні ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь (Ведамасці Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, 1991 г., № 19, арт. 274);

абзац другі пункта 1 Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 23 снежня 1991 года «Аб размеры адлічэнняў у Дзяржаўны фонд садзейнічання занятасці» (Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1992 г., № 2, арт. 34).

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

24 лістапада 1992 г.
г. Мінск.

Ці застануцца Беларусь і Малдова ў адной Садружнасці?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Пасля падпісання Дагавора аб дружбе і супрацоўніцтве паміж Беларуссю і Малдовай, у час прэс-канферэнцыі, я спытаў у Прэзідэнта Снегура, якую ролю, на яго думку, можа адыграць СНД ва ўрэгуляванні прыднястроўскай праблемы.

Прэзідэнт згадаў аб сакавіцкай рэзалюцыі Савета кіраўнікоў дзяржаў СНД, якая падтрымала адзінства і цэласнасць Малдовы, высока ацаніў прынцыповасць пазіцый суседніх дзяржаў. Аднак тут жа напомніў і пра тое, што «яшчэ на маскоўскай сустрэчы былі прапановы накіраваць у зону канфлікту раз'яднальныя міратворчыя сілы СНД. Але, на жаль, гэтыя сілы не сфарміраваны і да сённяшняга дня».

Тэма будучыні СНД і верагоднасці хуткага роспуску гэтай арганізацыі, — якая, на жаль, узнікае амаль перад кожнай сустрэчай «у вярхах» — спадарожнічае і блізкай нарадзе ў Мінску. Гэта пацвердзілі і перагаворы нашай дэлегацыі ў Кішынёве. Кіраўнікі Малдовы, каменціруючы вынікі візіту, рабілі акцэнт на расшырэнні двухбаковых адносін і стараліся менш згадваць пра СНД.

Між тым, аб праблемах Садружнасці напаміналася амаль у кожным пытанні журналістаў на прэс-канферэнцыі ў рэзідэнцыі Мірча Снегура.

Прэзідэнт Малдовы ўсё ж прылятае ў Мінск. У якой якасці ён будзе ўдзельнічаць у перагаворах?

— Я хачу прапанаваць нарадзе кіраўнікоў дзяржаў лічыць тыя выключна далікатныя абставіны, якія маюць месца ў Малдове, і лічыць Мірча Снегура правадзейным удзельнікам нарады, — растлумачыў Станіслаў Шушкевіч у час імправізаванай прэс-канферэнцыі ў самалёце, якую мы наладзілі з журналістам «Народнай газеты» Сяргеем Плыткевічам. — Спадзяюся, што парламент Малдовы прааналізуе гэту сітуацыю і, магчыма, прыме адпаведнае рашэнне, якое дазволіць яму быць правамоцным членам. Хаця гэта — мая асабістая думка. Больш таго, я пакуль што не перакананы, што ўсё будзе ісці па спраектаванай схеме. Бо вы бачыце: у нашых суседзяў адбываюцца бурныя падзеі. А ёсць пэўныя кіраўнікі, якія вельмі хутка карэкціруюць свае дзеянні з падзеямі ў Расіі. І таму ў мяне няма перакanання, што ўсё ў нас адбудзецца ў адпаведнасці са зробленым праектам нарады 25 снежня.

— Наколькі вялікая верагоднасць утварэння на месцы Садружнасці канфедэрацыі на чале з Расіяй?

— Утварэнне канфедэрацыі на чале з Расійскай Федэрацыяй я лічу наогул неверагодным. Хопіць нам ісці па шляху старэйшых і малодшых братоў. Канфедэрацыя не прадугледжвае некага на чале...

Думаю, што гэты тэмп быў быў страчаны. Цяпер трэба дарасці да таго, каб такая прапанова, — раўнапраўнай канфедэрацыі, — атрымала падтрымку. Што да мяне асабіста, — я не бачу пакуль што шляху справядлівай канфедэрацыі. А ісці ў падпарадкаванне, заявіць аб тым, што мы няздольны кіраваць нашай дзяржавай, — мне здаецца, гэта нам не да твару.

— Як у сувязі з гэтым вы расцэньваеце заяву маршала Шапашнікава аб тым, што ўжо на гэтай сустрэчы «ў вярхах» ён будзе настойваць на тым, каб члены Садружнасці канчаткова вызначыліся, хто — за цесны і моцны саюз, а хто — супраць?

— Ён можа мець свой пункт гледжання — гэта яго справа. Асабіста я супраць такога падыходу і не ведаю, дзеля якой мэты трэба ўтвараць новую імперыю. Я атрымаў пасланне маршала Шапашнікава, але не надаў яму такога значэння, як іншыя. Я накіраваў яго ў камісію.

— У Малдове абмяркоўваліся канкрэтныя напрамкі эканамічнага супрацоўніцтва, у прыватнасці — абмен прадуктаў нафтаперапрацоўкі на сельскагаспадарчую прадукцыю. Вам не здаецца такі абмен неэквівалентным?

— У нас няма такога абмену. Мы толькі перапрацоўваем тую нафту, якую набыла Малдова ў Расіі. Мы выконваем забарону Расіі на рээкспарт нафтапрадуктаў і не можам паступаць інакш, бо Расія будзе мець усе падставы, каб прадаваць нам нафту толькі па сусветных цэнах.

Што датычыць супрацоўніцтва з Малдовай, — то тут ёсць шмат станоўчага. Сёння мы з вамі былі ў інстытуце кукурузы, у асацыяцыі «Парумбень», які даўно і плённа супрацоўнічае з нашай сельскай гаспадаркай. Ёсць перспектыва рашучага павелічэння вытворчасці фуражнага зерня ў Рэспубліцы Беларусь. 60, 70, нават 100 цэнтнераў зерня з гектара — гэтыя лічбы, якія там называліся, зрабілі на мяне вялікае ўражанне. Калі нашы эксперты, навукоўцы, аграрыі пацвердзяць, што такі падыход мае рацыю — думаю, ёсць вельмі добрая перспектыва.

— Ходзяць чуткі, што сустрэча 25 снежня будзе зноў перанесена. Вы не маглі б абвергнуць або пацвердзіць іх?

— Рашучыя змены, пераход ад аднаго стану да другога, які мы бачым цяпер у нашых суседзяў, могуць наогул уздзейнічаць на тэрмін сустрэчы. Я не выключаю, што сустрэча 25 снежня не адбудзецца.

Валянцін ЖДАНКО, спецыяльны карэспандэнт «Звязды».

Кішынёў—Мінск.

Эканоміка, маральнасць, культура— падмурак нашай дзяржаўнасці

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Сама па сабе прыватызацыя, без выразнага дзяржаўнага рэгулявання нічога не дасць, акрамя таго, што выкліча страшэнныя катаклізмы ў грамадстве. Стыхійны рынак, які мы бачым сёння, нагадвае барахолку з дзікімі законамі і агіднай псіхалогіяй. Такі рынак — шлях у бездань.

Хопіць нам фантастычных эксперыментаў. Дадам: тое, што мы называем прыватызацыяй, ніколі не праводзілася ні ў адной капіталістычнай краіне. Там бываюць часам акцыі па нацыяналізацыі асобных галін прамысловасці, калі да ўлады прыходзяць сацыял-дэмакратычныя ўрады, і перадача іх назад уладальнікам пасля падзення ўрада. Але гэтыя акцыі ніколі не перавышаюць 5—10% ад агульнага аб'ёму магутнасцей. Прыватызацыя, якая задумана ў нас, рэзка змяняе ўвесь лад жыцця. Таму яе праводзіць трэба абачліва, разумна і з разлікам, згодна з прымаўкай: сем раз адмерай, адзін — адрэж.

Усе дзяржавы Захаду рэгулююць гаспадарчую дзейнасць праз законы, розныя падаткі, квоты, шляхам кантролю за цэнамі, з устанаўленнем цвёрдых цэнаў на многія прадукты харчавання. Стварэнне падобнай нарматыўна-прававой базы ёсць найважнейшая ўмова ў рэфармаванні эканомікі. Тым больш, калі ўлічыць, што эканоміка Беларусі не самастойная ў той меры, у якой гэтага патрабуе самастойная дзяржаўнасць. Большасць нашых прадпрыемстваў жыццяздольныя толькі як звёны ў ланцугу былой агульнасаюзнай кааперацыі, якой быццам няма, але якая ўсё ж ёсць, і дзякуючы яе рэшткам мы пакуль што не вылецелі ў трубу. Таму ізаляванае рэфармаванне адбываецца павольна і надзвычай хваравіта. Рэформе патрэбна агульная эканамічная прастора, якую мы з прадстаўнікамі сумежных дзяржаў імкнёмся, наколькі гэта магчыма, захаваць і пашырыць. Бо жывём мы не ў вакууме, і наш лёс залежыць ад працэсаў у суседніх з намі краінах на Усходзе і Захадзе, на Поўначы і Поўдні.

Да апошняга часу ў рэспубліцы ў асноўным у выніку блытаніны і дысбалансу ў прававых актах, што пакінула нам у спадчыну «перабудова», імгненна нарастала інтэграцыя дзяржаўнай і «калядзяржаўнай» уласнасці. Гэтыя структуры зліліся і толькі імітуюць рыначныя паводзіны, а на самай жа справе ў новай форме ствараюць яшчэ больш нецывілізаваную прыватна-дзяржаўную эканоміку. Прыкладаў наконт гэтага дастаткова. Мы вымушаны былі пайсці на шэраг абмежаванняў, у тым ліку забаранілі дзяржпрадпрыемствам і службовым асобам займацца прадпрымальніцкай дзейнасцю.

Вядома ж, пра служачых дзяржапарату трэба належным чынам паклапаціцца, каб ніхто з іх пасля служэння дзяржаве не апынуўся на вуліцы з працягнутай рукой. Тады і яны, думаю, не пашкадуюць свайго розуму для стварэння і ўсталявання прынцыпова новай сістэмы кіравання, а гэта, вядома, патрабуе ўпартай штодзённай працы.

Я разумею, усім нам хочацца ісці сёння шпарчэй. Аднак мы ведаем з гісторыі іншых краін, што вялікія скачкі могуць абярнуцца вялікім канфузам.

Дзяржава ў асобе сваёй вярхоўнай заканадаўчай і выканаўчай улад абавязана трансфармаваць нацыянальныя інтарэсы, гістарычныя традыцыі і псіхалогію беларускага народа ў грамадскія ідэалы суверэннай Рэспублікі Беларусь. Людзі не павінны, суцяшаць сябе развагаменнямі пра нейкі абстрактны дэмакратычны шлях развіцця. Мы не можам цямніць, а абавязаны сумленна, адкрыта сказаць ім: куды, да якой эканомікі і да якой сацыяльнай сістэмы рухаемся.

Я асабіста бачу мэту ў стварэнні эканомікі сацыялізаванага тыпу, у якой цэнтральнай фігурай з'яўляецца вытворца, а дабрабыт усіх забяспечваецца за кошт дабрабыту кожнага і ўсім грамадзянам дзяржава гарантуе аднолькавыя стартавыя магчымасці. Мая пазіцыя і мае перакананні грунтуюцца на сінтэзе асабістых разваг, аналізе сусветнага вопыту, уліку нацыянальных асаблівасцей і гістарычнай спецыфікі Беларусі. Сацыялізаваная эканоміка ў маім разуменні мае вялікае падабенства з цяперашняй эканомікай індустрыяльна развітых краін Захаду, асабліва Еўропы, дзе прыватнае ўсё больш цягнецца да калектыўнага, існуе ў выглядзе карпарацый, асацыяцый, калектыўнасці, праўда, зусім іншай, чым пры сацыялізме, — такой, якая за кошт яднання намаганняў дазваляе канцэнтравана нарошчваць вытворчыя магутнасці, паляпшаючы такім чынам дабрабыт людзей. Пры гэтым адкрываюцца велізарныя магчымасці выдзяляць сродкі на дапамогу па старасці, на адукацыю, ахову здароўя, жыллёвае будаўніцтва; скарачаць разрыў у аплаце працы прадпрымальнікаў і наёмных рабочых. Пры гэтым уладараць не толькі права і асабістая ініцыятыва, але і сацыяльная справядлівасць, абароненасць слабага ад моцнага. Такая рэальнасць у Аўстрыі, Галандыі, Даніі, Нарвегіі, іншых сярэднееўрапейскіх краінах. З імі Беларусь суадносная не толькі тэрытарыяльна, але і ў некаторых аспектах індустрыяльнага, навукова-тэхнічнага развіцця.

Заўважу: галоўная арыентацыя гэтых дзяржаў — не на знешні, а на ўнутраны рынак. Дзяржава багатая не тады, калі яе самалёты лятаюць усё вышэй і вышэй, а калі яна шмат выпрабляе, а яе грамадзяне спажываюць на ўзроўні еўрапейскіх краін і іх попыт увесь час павышаецца і стымулюе вытворчасць. Адэкватна рэагаваць на попыт можна толькі павышэннем прадукцыйнасці працы, навукова-тэхнічнай мадэрнізацыяй. У гэтым плане нам давядзецца грунтоўна перагледзець прынцыпы ўзаемаадносін паміж дзяржавай і навукай. Пры безумоўнай падтрымцы фундаментальных даследаванняў адносін паміж дзяржавай і прыкладной навукай неабходна наладжваць на аснове дзяржаўных навукова-тэхнічных праграм і праектаў, якія будуць скіраваны на вырашэнне выключна прыярытэтных сацыяльна-эканамічных праблем. Ва ўсім іншым навуковыя калектывы мусяць самі вырашаць, як і да чаго прыкласці намаганні, каб выжыць, выстаяць у канкурэнтнай барацьбе.

Тон задаваць тут павінна Акадэмія навук. Ёй належыць стаць не толькі вядучым цэнтрам навукі і мастацтва, але і генерыраваць важныя ідэі, якія б працавалі на абнаўленне рэспублікі, на яе заўтрашні дзень.

Акрэсленыя мною контуры сацыялізаванай эканомікі патрабуюць дэталёвага тэарэтычнага вывучэння. Тут, па вялікім рахунку, патрэбны глыбокі аналіз, роздум, даследаванні. У пошуках аптымальных варыянтаў не варта раўняцца на артадаксальных рэвалюцыянераў, якім заўсёды ясна, што рабіць, як рабіць, куды ісці.

II.

Асобная праблема, можна сказаць, боль душы — наш духоўны стан, наш нацыянальны менталітэт. Бо ў канчатковым выніку вельмі важна, якія духоўныя каштоўнасці мы перадамо моладзі, дзецям і ўнукам, з якімі ідэаламі і маральнымі прынцыпамі ўвойдзем у сусветнае супольніцтва і зробім крок у будучыню.

Калі грамадства выбірае для сябе ў якасці ідэалу свабоду, дабрачыннасць, вартасць асобы, дык жа натуральна сёння звярнуцца да хрысціянскай традыцыі, у глыбінях якой чалавецтва зрабіла гіганцкі крок да самапазнання і вяршынь духоўнасці, а індывід стаў асобай за свае справы і ўчынкі.

Адмаўленне хрысціянскіх дабрадзействаў — любві і спагадлівасці, іх вульгарнае падпарадкаванне рэвалюцыйнай мэтазгоднасці спарадзілі вялікую духоўную трагедыю нашага грамадства.

Мне падчас здаецца, што мы стаім на краю духоўнай бездані. Сёння амаральнасць стала правілам, ашуканства, падман і цынізм — звычкаю. Адбылася дзіўная метамарфоза людзей з самых розных слаёў.

Я разумею, што глыбінная прычына такіх з'яў крыецца ў эканоміцы. Пачварныя эканамічныя адносіны найперш спараджаюць маральны, як кажуць, тлум. Наша сённяшняе жыццё — красамоўны таму прыклад. Вакханалія ў эканоміцы выклікала цэлую хвалю ваяўнічага амаралізму, выкінула на паверхню грамадскага жыцця сквапныя мафіёзныя групы дзяльцоў-драпежнікаў ці проста цёмных асоб, якія імкнуцца любой цаной пагрэць рукі на нашых цяжкасцях, прадаць і пусціць на вецер усё, абы хутчэй напхаць кішэні. Даступнасць лёгкага абагачэння разбэшчвае маладых людзей, адвучае іх ад працы, спараджае атмасферу ўсёдазволенасці, беззаконня.

Якой бы цяжкай ні была эканамічная сітуацыя, менавіта амаральнасць — найбольшая пагроза нашаму нацыянальнаму суверэнітэту. Не хацелася б прыводзіць горкія параўнанні, але ж старажытныя цывілізацыі (у прыватнасці Рымская) гінулі ад разбурэння маральнасці. Настаў час усім нам, і перш за ўсё інтэлігенцыі, якая з'яўляецца душой і розумам нацыі, а таксама сродкам інфармацыі, незалежна ад іх ведамаснай прыналежнасці, узняць голас у абарону дабрыні, гонару, сумленнасці, прыстойнасці, дабрачыннасці.

Найпершы абавязак дзяржавы заключаецца сёння ў тым, каб вярнуць народу духоўныя каштоўнасці, у тым ліку каштоўнасці хрысціянскага вучэння, якое ўвасабляла і ўвасабляе мараль і сумленне беларускай нацыі.

Бездухоўнасць, апанаваўшая наша грамадства, абапіраецца яшчэ і на нашу абяздоленую гістарычную памяць. Я нічога не маю супраць таго, каб нашыя дзеці цікавіліся асобаю Аляксандра Неўскага, але адначасова я і за тое, каб яны ведалі, чым былі ў нашай гісторыі Полацк і хто такія крывічы, што такое Вялікае Княства Літоўскае, які наогул гістарычны шлях зямлі беларускай.

Нацыянальнае ў свядомасці не можа скласціся ў выніку добрых пажаданняў. Калі мы нацыя, то ў нас абавязкова павінны быць свае нацыянальныя святыні. З тым арсеналам нацыянальнага, які мы атрымалі ў спадчыну, нам нялёгка фарміраваць нацыянальную свядомасць, пераконваць нашых сучаснікаў і нашчадкаў, што мы маем гісторыю нашай дзяржаўнасці і што мы не якія-небудзь Іваны-бязродзічы. Той факт, што сёння многія беларусы не ўмеюць чытаць па-беларуску, а часам саромеюцца гаварыць на роднай мове і не могуць пераадолець пакуль што гэты сорам, яшчэ раз пацвярджае, як разбурылі мы свой нацыянальны менталітэт. Таму такімі неабходнымі і каштоўнымі з'яўляюцца сёння любыя намаганні, дзяржаўныя і грамадскія ініцыятывы па адраджэнні нацыянальнай гісторыі. Я з велізарным натхненнем, напрыклад, даведаўся пра пачынанне групы мінскіх падзвіжнікаў, якія ствараюць у рэспубліцы музей нацыянальнай гісторыі, і хацеў бы вельмі падтрымаць гэту важную працу.

Нацыянальны патрыятызм у спалучэнні з хрысціянскім дабрадзействам і мараллю павінны скласці духоўную апору нашага народа. Тут, на гэтым шляху, мы набудзем моц і волю, каб выбрацца з крызісу, зрабіць крок наперад, стаць на адзін узровень з цывілізаваным грамадствам.

Аднак я з трывогай назіраю, як замінае расчышчаць шматгадовыя нагрувашчванні на гэтым шляху правінцыялізм, для якога характэрна неўспрыманне іншых, хай сабе і правільных, думак. Групаўшчына, амбіцыйнасць — гэты ўедлівы вірус, які праняў частку нашай інтэлігенцыі, нівеліруе творчую асобу, падрывае яе маральнасць.

Вельмі небяспечнымі, я лічу, для грамадства заявы асобных дзеячаў, якія ў сваім жаданні, зразумелым і высакародным, адрадзіць нацыянальную культуру, гатовы пайсці на любыя, нават самыя крайнія меры. Нам ні ў якім выпадку нельга дапусціць нават нязначнага ўшчамлення іншых культур, ці якіх-небудзь абмежаванняў па прыкмеце нацыянальнасці. Гэта найперш датычыцца і моўнай праблемы, якая сёння хвалюе многіх. Тут патрэбны мудрасць і разважлівасць, спакой і павага адзін да аднаго.

Сур'ёзная грамадская праблема сёння — гэта эканамічнае становішча інтэлігента. Урад будзе ўсяляк падтрымліваць і ахоўваць таленты нацыі. Але ж і творчыя калектывы пры ўваходжанні ў рынак павінны вучыцца зарабляць сродкі, так неабходныя для пакрыцця сваіх непамерна ўзрослых фінансавых выдаткаў.

III.

Усё гэта, зразумела, няпроста. Пакуль мы ўслаўлялі розум нашых генсекаў, свет крочыў наперад, ды так, што мы толькі зараз усведамляем, наколькі вялізнай аказалася дыстанцыя адрыву. Сённяшняя сітуацыя пераконвае ў адным: **неабходна неадкладная, без прамаруджвання, рэформа як агульнаадукацыйнай, так і сярэднеспецыяльнай і вышэйшай школы,** каб дамагчыся не толькі матэрыяльнага дабрабыту, але і высокага інтэлекту.

Якая школа патрэбна сёння? Думаю, перш за ўсё шматпрофільная, якая будзе выхоўваць грамадзян нашай суверэннай незалежнай дзяржавы найперш на традыцыях і каштоўнасцях нацыянальнай культуры. І разам з тым усведамляючых, што яны частка адзінай еўрапейскай і сусветнай цывілізацыі і культуры. Такім чынам, нацыянальна-культурная арыентацыя не павінна замыкацца ў мястэчковай самабытнасці і архаічнасці, а стаць вялікім акном у сучасны свет ведаў.

Нам патрэбны гімназіі, каледжы, ліцэі не як навінка, а як даступная для ўсіх рэальнасць. Патрэбны новыя дабраякасныя падручнікі і кнігі аб Радзіме — Беларусі, аб гісторыі роднага краю, аб нацыянальных традыцыях беларускага народа. Думаю, што вучэбныя праграмы павінны быць з'арыентаваны на сур'ёзнае вывучэнне моў, асабліва еўрапейскіх, асноў міжнароднага права, эканомікі, дзяржаўнага ладу.

Мы павінны стварыць, пачынаючы з дзіцячага садка і да ўніверсітэта, сістэму адбору і падтрымкі на дзяржаўным узроўні найбольш таленавітых, здольных дзяцей. Не згубіць, захаваць беларускіх геніяў, паставіць іх у найлепшыя ўмовы —адна з галоўных задач, якую павінна вырашыць сёння народная адукацыя. Было б ідэальным, калі б дэвізам нашай школы стаў афарызм: «вучань —не збан, які трэба напоўніць, а факел, які трэба запаліць».

Разам з гэтым трэба адкрыта сказаць моладзі, што ёй не варта чакаць міласціну ад прыроды, а неабходна разлічваць у першую чаргу на ўласныя сілы і ініцыятыву. Грамадства не можа і не павінна быць вечным бацькам сваіх дзяцей, да таго ж і самі дзеці ў большасці сваёй выступаюць супраць такога выхавання.

IV.

Натуральна, што, думаючы пра выжыванне, мы марым пра аднаўленне нашай Беларусі. У роздуме пра шляхі выйсця з крызісу я ненарокам звяртаюся да сваёй паездкі ў Кітай. Шлях да ўзыходжання кітайскае кіраўніцтва пачало з апоры на суайчыннікаў, якія жывуць у розных частках свету. Менавіта яны прывезлі на радзіму замежны вопыт, не пабаяліся ўкласці ў гаспадарку свае капіталы, веды, ініцыятыву.

Лёс раскідаў па свеце нямала беларусаў. Як паказала праведзеная ў Маладзечне міжнародная канферэнцыя, ніхто з іх сёння не абыякавы да таго, што адбываецца на радзіме, многія напэўна адгукнуліся б на наш заклік прыехаць, пачаць тут, на зямлі продкаў, сваю справу, знайсці свой інтарэс. Аддаючы належнае таму, што робіцца ў гэтым накірунку нашым Міністэрствам замежных спраў, Нацыянальным навукова-асветніцкім цэнтрам імя Ф. Скарыны, Таварыствам дружбы і культурных сувязяў з замежнымі краінамі, лічу, аднак, неабходным больш актыўна весці працу з суайчыннікамі па ўсіх напрамках і каналах з удзелам шырокай грамадскасці рэспублікі.

Нельга забываць і пра нашых землякоў, што жывуць у дзяржавах былога Саюза. Сустрэча беларусаў «блізкага замежжа», якая адбылася ў гэтыя выхадныя ў Мінску, паказала, што ў іх шмат праблем. Урад гэта ведае і будзе рабіць усё магчымае, каб падтрымаць суайчыннікаў у цяжкі для многіх з іх час.

Наша міжнародная і найперш знешнепалітычная дзейнасць павінна падкрэсліваць наша імкненне далучыцца да каштоўнасцей сусветнай палітычнай культуры. Гэта зусім не значыць, што, рэалізуючы канцэпцыю дыпламатычных прыярытэтаў Беларусі, мы павінны арыентавацца выключна на еўрапейскі Захад ці на гарызонты атлантычнага ўзбярэжжа. Інтэграцыю ў сістэму агульнаеўрапейскіх і сусветных сувязяў не варта атаясамліваць з аддаленнем ад Масквы ці Кіева. Прыярытэты нашай знешняй палітыкі, якія ажыццяўляюцца Міністэрствам замежных спраў, — нейтралітэт, без'ядзернасць, аднолькава спрыяльныя адносіны з усімі суседзямі, інтэграцыя ў сістэму сусветных адносін—патрабуюць больш поўнага тэарэтычнага абгрунтавання з улікам, я б сказаў, як гістарычнага мінулага, так і сучаснасці.

У любым выпадку мы не павінны ў знешняй палітыцы выступаць у ролі сляпога, які навобмацак пасярод машын пераходзіць вуліцу. Не варта і механічна пераймаць чыйсьці вопыт або ісці ў фарватэры больш моцнага.

Патрэбна свая пазіцыя, свой погляд і сваё стаўленне да таго, што адбываецца ў свеце. Гэта стане прынцыпова магчымым пры адной, на маю думку, умове—калі здолеем вылучыцца са шматбаковага асяроддзя, здолеем усвядоміць, асэнсаваць, перавесці ў практыку нашы нацыянальныя інтарэсы.

Трэба пільна ўзірацца ў гісторыю, аналізаваць сучаснасць, думаць пра будучыню—толькі так зможам асэнсаваць і абараніць інтарэсы свайго народу.

Асобная тут праблема—стварэнне ўласных узброеных сіл, рэалізацыя абарончай дактрыны рэспублікі. Побач з эканамічнымі, палітычнымі аспектамі выключна важна вызначыць мадэль арганічнага ўваходжання ў сістэму калектыўнай бяспекі на еўрапейскім кантыненце і ў сусветным маштабе такім чынам, каб пазбегнуць парушэння існуючых тут балансаў і аднaчасова забяспечыць уласную абарончую канцэпцыю.

Паважаныя спадары!

У сваёй прамове я коратка пастараюся данесці як уласныя погляды, так і пазіцыю Урада па некаторых вызначальных момантах станаўлення і ўмацавання нашай дзяржаўнасці. Яшчэ раз дазволю сабе іх пералічыць.

Першае. У галіне эканомікі—ажыццявіць на грунтоўнай прававой і навуковай аснове раздзяржаўленне і паэтапную прыватызацыю дзяржаўнай уласнасці, маючы на ўвазе, што гэты перыяд зойме ў найбліжэйшай перспектыве да 5-ці гадоў, а ў далейшым да 10-ці і сваёй канчатковай мэтай скіраваны на стварэнне рыначнай эканомікі з сацыяльнымі прыярытэтамі. Пры гэтым надзвычай важна не дапусціць ушчамлення жыццёвых інтарэсаў грамадзян, зрабіць захады дзеля паляпшэння іх матэрыяльнага становішча.

Другое. У галіне дзяржаўнай—станаўленне суверэннай прававой дзяржавы з абарончай дактрынай, моцнай заканадаўчай і паўнамоцнай выканаўчай уладамі, незалежным правасуддзем.

Трэцяе. У сферы духоўных дачыненняў—паступовае сцвярджэнне нацыянальна-культурных і агульначалавечых каштоўнасцей, забеспячэнне гуманістычнай скіраванасці адукацыі, рэалізацыя сістэмы мер па пашырэнні сферы выкарыстання беларускай мовы і ў цэлым беларускай культуры—пры павазе і падтрымцы моў і культур прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей.

Чацвёртае. У галіне палітычнай—замацаванне дэмакратыі, захаванне правоў чалавека, цярпімасць да іншадумства, свабода веравызнання і палітычнага волевыяўлення.

Пры якіх умовах могуць быць ажыццёўлены пералічаныя задачы? Буду лаканічным, тым больш што не адкрываю Амерыку. Пры адной умове—захаванні стабільнасці і спакою ў рэспубліцы, канструктыўным узаемадзеянні ўсіх слаёў грамадства. Гэтую праблему я разумею як у вузкім, так і ў шырокім значэнні.

У вузкім значэнні стабільнасць для мяне—гэта найперш магчымасць кіруючых органаў усіх узроўняў працаваць у атмасферы даверу, абапіраючыся на падтрымку парламента і разуменне народа.

У шырокім значэнні—гэта неабходнасць рэфармавання дзеючых сёння дзяржаўных і выканаўчых структур на прынцыпах эвалюцыі і абнаўлення выключна з мэтай умацавання іх самастойнасці, узмацнення іх уладных паўнамоцтваў і здольнасці забяспечыць нацыянальную бяспеку нашай дзяржавы.

Шаноўныя сябры! Наша сустрэча адбываецца напярэдадні Новага, 1993 года. На жаль, з пражытым годам не канчаюцца нашыя трывогі і цяжкасці. Перыяд, у які мы ўступаем, рэфармуючы эканоміку, будуючы дзяржаву, ствараючы ўласныя Узброеныя Сілы, нашу духоўнасць, культуру, не абяцае быць лёгкім, а патрабуе надзвычай напружанай працы, свежай думкі, апантанасці і вытрымкі. Толькі так мы здолеем забяспечыць стабільнасць на нашай старажытнай і цудоўнай зямлі, перажыць крызіс, падняцца да вышыняў цывілізацыі і прагрэсу.

Прагноз П. Глобы на 1993 год: «Аб чым пракукарэкае Чорны Певень»

1993 год — гэта год драматычных падзей на зямлі. Год палярызацыі дабра і зла, процістаяння Захаду і Усходу, Поўначы і Поўдня. Па ўсходняй традыцыі — гэта год Чорнага Пеўня, што супадае з прагнозам Настрадамуса: «На Усходзе пракукарэкае Чорны Певень у той час, калі два вялікія кіраўнікі аб'яднаюцца на небе (Уран і Нептун у жніўні 1993 года) і гэта пераверне зямлю». Беларусь, як і краіны пад знакам Казярога (Кіргізія, Эстонія, Фінляндыя, Кітай) напаткаюць драматычныя перамены і перастаноўкі ў палітычным кіраўніцтве. Змяненне палітычнага курсу і выхад з застою. Сур'ёзныя выпрабаванні чакаюцца вясной, асабліва ў красавіку і маі, а таксама ў жніўні і верасні.

Ва ўсіх краінах былога Савецкага Саюза цяжкія выпрабаванні, небяспека развалу, прыход да ўлады дыктатарскіх рэжымаў. Год самы цяжкі па частцы стыхійных бедстваў, землетрасенняў, катастроф, аварый на атамных станцыях. У прыватнасці, на Ровенскай і Белаярскай АЭС.

У сацыяльным плане год чакаецца ліхаманкавым і мітуслівым. Эканоміку і палітыку па-ранейшаму будзе кідаць з крайнасці ў крайнасць. З-за сварак паміж рознымі групамі і групоўкамі ў высокіх структурах улады пошук рацыянальнага зерня залатой сярэдзіны будзе беспаспяховым. З'явіцца мноства абсурдных і нерэальных праектаў, хоць на першы погляд яны могуць здавацца даволі рашучымі. У фінансавай палітыцы магчымы выбухі. Смелыя, адчайныя дзеянні ўрада, але эканоміка і фінансы растуць пакрысе. Адно суцяшэнне — уздым у сельскай гаспадарцы.

У асабістым жыцці многіх чакаюць расчараванні ў сферы пачуццяў, бо рэчаіснасць не заўсёды адпавядае марам.

АВЕН

Будучы год будзе дастаткова цяжкім, канфліктным. Час барацьбы і выбару: «я ці грамадства?» Вас чакаюць розныя непрыемнасці, процістаянні, ёсць рызыка цяжкіх матэрыяльных страт, фінансавых і судовых канфліктаў. Няўдачы, падрыў прэстыжу, падзенне аўтарытэту, напружаныя адносіны з начальствам, звальненне і пакіданне работы, разбурэнне існуючых умоў. Магчымы буйныя рознагалоссі з блізкімі, аж да канчатковага разрыву адносін. Найбольш цяжка і складана праявіцца гэта ў перыяд са студзеня па красавік. Вам не трэба высоўвацца і «ісці ва ўладу». Вялікія справы і рух па службовай лесвіцы таксама нічога добрага не абяцаюць.

Сур'ёзны крызіс на рабоце верагодны і ў верасні. Спадзяванне на ўласную значнасць, самаўзвелічэнне і ганарлівасць, перабольшанне сваіх магчымасцей — якасці, якія паслужаць сур'ёзным «каменем спатыкнення» ў многіх справах другой палавіны года. Верагоднасць духоўнага падзення і дэградацыі даволі рэальная. Вельмі пашанцуе з новымі сябрамі і знаёмымі. Таму трэба завязваць новыя адносіны і не адмаўляцца ад старых. Увесь год паездкі будуць паспяховымі. Можа вельмі пашанцаваць удалечыні ад дома. Аднак памятайце, што ўсемагчымыя тайныя справы небяспечныя для вас сваімі вынікамі, асабліва ў першай палавіне года.

(Працяг будзе).

РЭЗАНАНС

«СПРАВА, ВАРТАЯ ДВУХ МІЛЬЁНАЎ ВЫЕДЗЕНЫХ ЯЕК»

26 лістапада г. г. «Звязда» надрукавала мой матэрыял «Справа, вартая двух мільёнаў выедзеных яек». А ў газеце «Народнае слова» (орган Віцебскага аблсавета) ад 18 снежня з'явіўся, так сказаць, рэзананс — карэспандэнцыя пад рубрыкай «У прэзідыуме абласнога Савета» і пад назвай «З нагоды адной публікацыі». Як паважаныя чытачы, напэўна, ужо зразумелі, факты, якія я выкарыстаў у сваім матэрыяле, ставяцца пад сумненне.

Нагадаю, гаворка ішла аб адной бартэрнай аперацыі, якую ажыццявіла камерцыйнае прадпрыемства пры Віцебскім аблвыканкоме. Яйкі курыныя і мінеральныя ўгнаенні былі абменены ў Польшчы на цэмент і шыфер. Пры гэтым, мякка кажучы, былі некаторыя парушэнні, а дакладней, усю здзелку, як сведчаць матэрыялы праверкі, можна паставіць пад сумненне.

Але ўсё па парадку. Першы намеснік старшыні Віцебскага аблвыканкома П. Драздоў на пасяджэнні прэзідыума аблсавета аб'явіў: «Віцебская вобласць мае сур'ёзныя цяжкасці ў забеспячэнні шыферам і цэментам»... І далей: «З заяўленых на 1992 год для патрэб аховы здароўя, адукацыі і сацзабеспячэння 12 тысяч тон цэменту вобласць атрымала толькі 5 тысяч тон...» Заўважце, гаворка ўжо не ідзе аб сельскай гаспадарцы, для якой меркавалася абменьваць яйкі на цэмент. Ужо — ахова здароўя і адукацыя. Прыярытэты памяняліся?

Цытую далей: «...вобласць дагаварылася аб набыцці ў Прыбалтыцы і Расіі пазафондавых мінугнаенняў (што трэба асабліва падкрэсліць). У рэшце рэшт угнаенні былі куплены па больш танных цэнах у Расіі». Тут зноў штосьці не тое. Згодна з рахункамі-фактурай ад 13 красавіка №№ 1-203 і 1-202, таварна-транспартнымі накладнымі №№ 039327 і 039328, Віцебскае райаб'яднанне «Сельгасхімія» адпусціла дзяржпрадпрыемству па знешнеэканамічнай дзейнасці 133,5 тоны карбаміду па 3.840 рублёў за тону і 325 тон салетры аміячнай па 2.432 рублі. У гэтым жа месяцы ад райсельгасхіміі атрымана 2.047 тон карбаміду і 770 тон салетры (нумары накладных, грузавыя мытныя дэкларацыі, дублікаты чыгуначных накладных ёсць). Кошт угнаенняў з нацэнкамі, тарай склаў 13 мільёнаў 108,4 тысячы рублёў. Такім чынам, калі Віцебск — гэта ўжо Расія, то чыя сталіца Мінск?

Яшчэ аб цэменце. Вось тэлефанаграма ў адрас «Белбудматэрыялаў»: «Сувязі адсутнасцю грашовых сродкаў Віцебская аблсельгасхімія адмаўляецца атрымліваць цэмент нарада 284/145 5 лютага 1992 года адрасаваны склад-магазін станцыі Гарадок. Намеснік старшыні аблсельгасхіміі Навумаў». 7.05.92 абвесткай 13—170 аблсельгасхарч адмовіўся ад занарадкі 10 тысяч тон цэменту, матывуючы гэта адсутнасцю грашовых сродкаў. Гэта што датычыцца нястачы ў вобласці цэменту. Ёсць і іншыя тэлеграмы падобнага зместу.

«Спажыўцам Віцебскай вобласці, — цытую запіску гендырэктара «Белбудматэрыялаў» В. Пытляка, — на 1992 год выдзелена і занараджана 327.800 тон цэменту.., шыферу —33.664 тыс. ум. плітак... Зваротаў арганізацый Віцебскай вобласці ў фірму «Белбудматэрыялы» з просьбай аб дадатковым выдзяленні цэменту і шыферу не паступала». Як кажуць амерыканцы, «ноў комент» — не каменціруецца.

У той жа час на ВА «Ваўкавыскцэменташыфер» на момант ажыццяўлення кантрактаў (менавіта праз гэта прадпрыемства ўсё праходзіла) былі свабодныя рэсурсы цэменту. Гэта сцвярджае намеснік гендырэктара Папко. І зусім ужо нельга зразумець, чаму менавіта палякам трэба было прадаваць яйкі і ўгнаенні. Пры тым, што іх цэмент для нас абышоўся ў 3.700 рублёў, а ўнутрырэспубліканская цана была тады 350 рублёў. Адбылося завышэнне кантрактных цэн у параўнанні з унутранымі. Атрымалася так: у Польшчу вывезлі прадукцыі на 58,9 мільёна рублёў, а ўзамен—наш жа ваўкавыскі цэмент.

Яшчэ адзін момант. Цэмент адпускаўся з Ваўкавыска віцебскім спажыўцам, а рахункі ім не выстаўляліся. Нібыта бясплатна, так? На 9,271,2 мільёна адпушчана, апрыходавана ж спажыўцамі на 20.710,3 мільёна. Як так можа быць? Яўнае парушэнне парадку ўліку матэрыяльных каштоўнасцей.

Нарэшце, дзяржпрадпрыемства пры аблвыканкоме не разлічылася з дзяржавай па падатку на дабаўлены кошт і прыбытак. З калгасамі разліку таксама не было. Замест гэтага ў іх купілі яйкі на 3.210,4 мільёна, а ў Польшчы абмянялі фактычна на 5,9. І грошай няма. Па сутнасці, гаспадаркі абрабаваны.

Адным словам, пры выкананні гэтых кантрактаў дзяржаве былі нанесены страты на 52 мільёны, а бюджэт недаатрымаў 10,8 мільёна ў выглядзе падаткаў на дабаўлены кошт. Не дзіўна, бо нават у падатковай інспекцыі дзяржпрадпрыемства зарэгістравана не было. А вось штраф за ўтойванне сум падаткаў складае 21,7 мільёна рублёў. Неблагія фінансавыя дасягненні, ці не так?

Катэгарычна не згаджаецца спадар Драздоў з тым, што ён перавысіў свае службовыя паўнамоцтвы. Ну, гэта, дарэчы, не я сцвярджаю. Так лічыць пракуратура: «Улічваючы, што ў дзеяннях Драздова П. У. і іншых асоб дзяржаўнага прадпрыемства па знешнеэканамічнай дзейнасці пры Віцебскім аблсавеце народных дэпутатаў прысутнічаюць прыкметы злоўжывання службовым становішчам — злачынства, прадугледжанага артыкулам 166 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, лічу магчымым па матэрыялах праверкі ўзбудзіць крымінальную справу, правесці расследаванне і вырашыць пытанне аб адказнасці вінаватых асоб». Сказана таксама аб тым, што «прадпрыемства па знешнеэканамічнай дзейнасці заключала з польскай фірмай «Кантрактус» не выкліканыя неабходнасцю кантракты, якія не былі эканамічна абгрунтаваныя і цягнулі за сабой буйныя эканамічныя страты як для асобных гаспадарак, так і ў цэлым для бюджэту вобласці». Проста і ясна. Гэтую паперу я таксама бачыў на свае вочы. Дарэчы, склалі яе ў Пракуратуры РБ.

На прэзідыуме аблсавета П. У. Драздоў па сутнасці абверг усе абвінавачванні ў свой адрас. Але ж ёсць матэрыялы праверкі, рабілі яе дасведчаныя людзі. Да таго ж, няма сэнсу не верыць пісьмам (у тым ліку, за подпісамі Драздова), накладным, плацёжкам і г. д. Як ён, скажам, растлумачыць сваё пісьмо дырэктару ВА «Азот» (Ноўгарад), у якім просіць выдзеліць 15 тысяч тон угнаенняў для патрэб сельскай гаспадаркі і ў той жа час закупляе ўгнаенні ў вобласці для бартэру з палякамі?

Ну, добра, аб усім гэтым гаварыць можна доўга, балазе, матэрыялу хапае. Я задам спадару Драздову адно пытанне: а дзе прыбытак? Калі кантракт быў вельмі выгадным, то колькі гэта ў рублях? Ці доларах? Неяк не заўважыў я гэтых прыбыткаў.

Сяргей ШАЎЦОЎ.

ДА ЎВАГІ

КІРАЎНІКОЎ МІНІСТЭРСТВАЎ, ВЕДАМСТВАЎ, ПРАДПРЫЕМСТВАЎ І АРГАНІЗАЦЫЙ (ЛЮБОЙ ФОРМЫ ЎЛАСНАСЦІ)

Савет Міністраў паведамляе, што Дзяржэканомплан, Дзяржзнешэканомсувязь, Мінфін, Белзнешэканомбанк праводзяць на конкурснай аснове фарміраванне пераліку праектаў для фінансавання ў рамках крэдытнай лініі, прадастаўленай Рэспублікай Аўстрыя.

МЭТА КРЭДЫТУ: абнаўленне і структурная перабудова вытворчых фондаў на аснове распаўсюджвання сусветных дасягненняў у галіне тэхнікі і тэхналогій, менеджменту, НДВКР;

павышэнне экспартнага і валютнага патэнцыялу беларускіх прадпрыемцаў-вытворцаў;

УМОВЫ КРЭДЫТУ: гадавая працэнтная стаўка крэдыту — 8—9 працэнтаў (арыенціровачна).

Тэрмін пагашэння крэдыту да 5 гадоў. Пагашэнне ажыццяўляецца прадпрыемствамі і арганізацыямі-пазычальнікамі за кошт уласных валютных сродкаў або па дагаворнасці з фірмай-крэдытерам вырабленай прадукцыяй.

Крэдыт прадастаўляецца пад набыццё тэхналагічнага абсталявання, тэхнікі, новых тэхналогій, вырабляемых аўстрыйскімі фірмамі. Дапускаецца ўдзел трэціх краін у размеры да 20 працэнтаў.

Прапановы накіроўваць па адрасу: 220010, г. Мінск, Дом урада, Дзяржэканомплан.

Тэлефоны для даведак:
ДЗЯРЖЭКАНОМПЛАН — 29-67-01,
ДЗЯРЖЗНЕШЭКАНОМСУВЯЗЬ — 29-65-33,
МІНФІН — 29-62-53,
БЕЛЗНЕШЭКАНОМБАНК — 20-63-51.

Нявыдуманыя гісторыі беларускай глыбінкі

Просты чалавек, чалавек з глыбінкі тым больш, не схільны асабліва давяраць уладам. Горкі вопыт навучыў і вучыць яго, што ўлады гэтыя аб яго эканамічных інтарэсах калі і думаюць, дык далёка не ў першую чаргу. Ды што тут гаварыць? Таму, хто паспрабуе даводзіць адваротнае, трэба толькі нагадаць аб тым, што зрабіла дэвальвацыя рубля з укладамі якраз простых людзей у былых ашчадкасах, цяперашніх ашчадбанках. Вясковец, які, [illegible] на зямлі — і ў калгасе, і ва ўласнай гаспадарцы, — меў на кніжцы дзесяць—пятнаццаць тысяч і лічыўся заможным чалавекам, ніба па ўзмаху чароўнай палачкі [illegible]. Бо за гэтыя тысячы сёння не тое што аўтамабіль — куртку дыхтоўную не купіш. А ўкласці ў свой час грошы ў тавары ці ў «даляры», як гэта рабілі дасведчаныя яго суграмадзяне, ён не мог ды і не адважыўся б.

Вось гэты глыбінны недавер, а разам з ім і [illegible] самых улад і сталі прычынай вялікай калатнечы, якую [illegible] перажывала наша беларуская глыбінка, што мяжуе з Літвою. Раскажу аб ёй на прыкладзе раённага гарадка Паставы.

ТРЫ ДНІ КАЛАТНЕЧЫ

Пасля таго, як Літва з 1 кастрычніка адмовілася ад пакутнага рубля, было прынята (скажам прама — запознена) рашэнне ў памежных з ёю раёнах тавары прадаваць толькі на беларускія «мальтэто грошы». 7 кастрычніка раённая газета «Пастаўскі край» надрукавала пералік гэтых тавараў. А напярэдадні [illegible] выплата пенсій, [illegible] праводзіліся як наймысна толькі рублямі. [illegible] таксама рублямі...

І ўспыхнуў ажыятаж. Людзі кінуліся збываць рублі, бо гэта ж новаўвядзенне планавалася з 10 кастрычніка. Большасць правільна ўбачылі паратунак у тым, каб пакласці рублі на ашчадныя кніжкі. Філіі ашчадбанка раёна перажылі сапраўдныя аблогі. У цэнтральнай адна з работніц страціла прытомнасць.

Колькі пацярпеўшых сярод наведвальнікаў — невядома. За дні ажыятажу ў раёне з насельніцтвам 50 тысяч чалавек уклады ў ашчадбанку павялічыліся на 10 мільёнаў рублёў.

У апошнюю чаргу атакавалі крамы і аддзяленні ашчадбанкаў вяскоўцы. Да іх любая навіна даходзіць пазней, а значыць, [illegible] чутак. А колькі старых і знямоглых перажылі не лепшыя хвіліны роспачы, не маючы магчымасці падзець куды-небудзь тую тысячу-другую, што прыхавана ў нашага чалавека на «чорны дзень»!

10 кастрычніка раённая ж газета крыху праясніла сітуацыю. Аказалася, што хлеб і некаторыя іншыя патрэбныя найперш простаму чалавеку тавары будуць прадавацца на рублі. Можна будзе іх і абменьваць.

Але прабачэння ў людзей, якія перажылі стрэсы, прынялі столькі турбот, ніхто не папрасіў.

ПЕРАСТАРАЎСЯ

Гэту гісторыю расказалі мне ў адной з вёсак Глыбоччыны. У адносна моцным па сённяшніх днях калгасе жыве і працуе працавіты чалавек. [illegible]

[illegible]

АДЗІНОКІМ ЗАЎСЁДЫ ГАРЧЭЙ

Некалі класік на прыкладзе адным слова даў характарыстыку ўладзе ў Расійскай імперыі доўга не думаў — «крадуць». На жаль, даводзіцца канстатаваць, што ўсё часцей кароткае гэта слова характарызуе цяперашняе жыццё не толькі буйных гарадоў, але і вёскі. [illegible]

[illegible] маладзейшыя і не абцяжараныя маральнымі прынцыпамі бессаромна абіраюць знямоглых і старых.

Вёска Сакуны тыповая з ліку колішніх «неперспектыўных», сёння забытых і амаль апусцелых. Некалькі месяцаў назад уначы ішлі па гэтай вёсцы тры дзяцюкі. З праблемаю адвечнай: як выпіць. У некага з дварышча ўкралі [illegible]

[illegible] вах заспяшаўся ў вясковую краму. Вярнуўся — а бульбы няма!

На гонар пастаўскай міліцыі і гэтага злодзея знайшлі. Праўда, бульбу той паспеў прадаць, а грошы, як гавораць у нас простыя людзі, выліць па ветры.

Алесь КАСЦЕНЬ.

ПАСПЯШАЛІСЯ СПІСАЦЬ ДЫФТЭРЫЮ Ў АРХІЎ

Небяспечнае захворванне — дыфтэрыя, якую паспяшаліся адправіць у архівы медыцынскай практыкі, прадоўжыла сваё шэсце па рэспубліцы. У друку паведамлялася ўжо аб некалькіх выпадках гэтай хваробы ў Магілёве і Мінску, нават з адным смяротным зыходам. Гэты трывожны геаграфічны спіс, на жаль, папоўніла і Брэстчына. Паводле слоў намесніка галоўнага ўрача абласнога цэнтра гігіены і эпідэміялогіі Леаніда Злоткіна, выпадкі захворвання на дыфтэрыю ёсць у Бярозе, Маларыце, Ганцавічах і Брэсце.

Для барацьбы з інфекцыяй у вобласці ёсць і вакцына, і інструментарый, і спецыялісты. Прычым вакцынацыя дзяцей да 14 гадоў забяспечваецца аднаразовымі шпрыцамі. Трэба аддаць належнае і гарадскім уладам—у першых чыслах снежня гарвыканком прыняў пастанову, якая абавязвае ўсіх кіраўнікоў прадпрыемстваў і арганізацый садзейнічаць медыкам у правядзенні татальнай вакцынацыі насельніцтва.

Брэст.

Іван КУКСА. (БЕЛІНФАРМ).

Матэрыялы выпуску падрыхтаваў да друку Мікалай ЧАХОЎСКІ (тэл. 32-41-92).

Сямейныя схованкі

Ці існуюць нормы ўжывання агародніны на аднаго чалавека? Якія яны?

Аляксандр КАЗЛОЎСКІ.
г. Мінск.

Так, існуюць. З табліцы, якая прыводзіцца ніжэй, вы даведаецеся не толькі пра гэтыя сярэднія нормы, але і колькі плошчы агароду займаць пад рознымі культурамі, каб жыць, як кажуць, бязбедна. Прыведзены сярэдні ўраджай з 1 квадратнага метра і якую плошчу агароду неабходна мець для сям'і з 5 чалавек.

Культура	Патрэбна на аднаго чалавека ў год, кг	Ураджай з 1 кв. м, кг	Плошча пад культурамі. кв. м	
			на аднаго чалавека	на сям'ю з пяці чалавек
Бульба	100	3,5	30	150
Капуста белакачанная	33	5	7	35
Астатнія віды капусты	6	2	3	15
Памідоры	32	4	8	40
Агуркі	10	3	3	15
Морква	8	4	2	10
Буракі	6	3	2	10
Цыбуля	8	3	3	15
Кабачкі, баклажаны	7	3	2	10
Гарох (у тым ліку зялёны)	5	1,5	3	15
Салодкі перац	3	1,5	2	10
Прыправы (сельдэрэй, эстрагон, базілік, пятрушка, кроп і г. д.)	3	4	1	5
Салата, радыска, шпінат	5	1,5	3	15
УСЯГО:	226		70	345

Абляпіха з чаранка

Многія мараць мець у сваім садзе абляпіху. Але наведаюць базар і ідуць ні з чым — вельмі ўсё дорага. Між тым, гэта культура не вельмі, як кажуць вопытныя садаводы, капрызная. Было б толькі жаданне для яе «выхавання».

Якраз на пачатку зімы час наразаць чаранкі. Зрэжаце з жаночых асобін — атрымаеце саджанец, які прынясе праз два-тры гады ягады; нарыхтуеце з мужчынскіх — будзеце мець толькі кветкі.

Выбіраем добра выспеўшыя аднагадовыя парасткі. Звяртаем на гэта ўвагу, бо можаце прыхапіць частку, скажам, двух-трохгадовых, ад якіх карысці не будзе. Калі чаранок і прыжывецца — дасць толькі кветачкі...

Даўжыня чаранкоў да 15—25 сантыметраў. Мужчынскія і жаночыя захоўваць асобна, не блытаць. Лепш на памяць не спадзявацца, а зрабіць запісы, як для чаранкоў яблыні і грушы. Пра гэта мы расказвалі ў папярэдніх выпусках.

«Садзіць» чаранкі будзем толькі вясною, як раней, тады, калі глеба крышачку прагрэецца, а вільгаці ў ёй нават лішак. Абавязкова ўнесці комплекснае ўгнаенне, добра перамяшаць. Чаранкі апрацаваць стымулятарамі росту. Калі іх няма, то хоць бы слабым растворам попелу. Заўважым, што найбольш «ходавы» стымулятар росту — гетэраауксін (200 міліграмаў на адзін літр вады).

Саму пасадку робім з невялікім нахілам, злёгку пальём. Пасля паліву зверху відаць некалькі пупышак. Іх замульчыруем торфам.

Тыя ж чаранкі можна паставіць у ваду на дачы ці гарадской кватэры. Наліць у звычайную бутэльку з-пад малака снегавую ваду і ўставіць чаранкі. Зноў дзве-тры верхнія пупышкі знаходзяцца над вадой. Гарлавінку разам з чаранком абвязаць плёнкай. Там створыцца свой мікраклімат. А галоўнае — будзе дастаткова вільгаці (гарадскія ж кватэры вельмі сухія). Праз некалькі дзён (магчыма, праз тыдзень-два) у вадзе заўважыце кволыя карэньчыкі ці толькі бугорчыкі.

У цёплыя дні чаранкі з каранямі асцярожна высаджваюцца на адведзенае месца. Паліваюцца. Трэба прыцяняць іх ад яркіх промняў сонца плёнкай.

Звычайна за адзін сезон атрымаеце толькі дубчык. Асноўная роставая маса будзе на другі-трэці год.

Бывае, што набылі саджанцы на базары і расчараваліся: амаль усе яны мужчынскія. Справу некалькі паправіць прышчэпка. Тыя ж чаранкі з жаночых асобін (аднагадовыя!) прышчапіце вядомымі вам метадамі ў крону «мужчыны». У першы год такіх прышчэпак рабіце нямнога — не больш трох-чатырох. Абавязкова на прышчэпкі надзяваць цэлафанавыя пакецікі.

Што купляць?

Зноў чэргі ля прылаўкаў магазінаў, у якіх прадаюць насенне. Але перш чым ісці «на промысел», паглядзіце свае запасы. Многія культуры захоўваюць добрую энергію росту некалькі гадоў. Падвесці могуць хіба што пятрушка, кроп і пастарнак. Насенне ж такіх культур, як шчаўе, цыбуля, дадуць дружныя ўсходы нават праз два-тры гады. Баклажаны, перац, морква, буракі, салата, шпінат, рэпа «не старэюць» і за чатыры гады. Яшчэ даўжэйшыя тэрміны захоўвання ў памідораў, бручкі, бабоў, радыскі, рэдзькі, капусты, агуркоў. Фасоля і гарох у нармальных умовах узыдуць на пяты-шосты гады. «Самыя верныя» для агародніка — кабачкі і гарбуз. Яны могуць праляжаць ажно восем гадоў!

На насенне можна выкарыстоўваць матэрыял, сабраны ў папярэднім годзе (у 1993 годзе сеяць насеннем 1992 года). Выключэнне складаюць, бадай што, агуркі. Іх лепш вырошчваць з насення двух, трох гадоў захоўвання і большай даўнасці.

Барбарыс не падвядзе

Шмат добрых слоў сказана пра гэта дрэва. Восенню сакавітыя, невялікія плады мараць набыць усе.

Здаўна дайшлі да нас паданні аб лекавых уласцівасцях дрэва-куста. І не дзіва: у пладах утрымліваюцца аскарбінавая і яблычная кіслоты, вітаміны С і А. Плады і лісце дапамагаюць пераадольваць многія хваробы. Лекавыя ўласцівасці мае нават насенне. Змолатым ці здробненым яго дадаюць у кампоты і варэнне.

У народнай медыцыне кару і лісце прымяняюць для спынення крывацёку, як жарапаніжальны сродак. А ці ведаеце, што маладыя лісточкі барбарысу, што тое шчаўе, вельмі смачныя ў розных булёнах?

Са спелых пладоў нарыхтоўваюць добрую прыправу для мясных страў. А якія цудоўныя атрымліваюцца кампоты!

Барбарыс размнажаюць насеннем, якое павінна прайсці абавязковую стратыфікацыю на працягу двух месяцаў. Можна высяваць на зіму на пастаяннае месца. За доўгія зімовыя халады кожнае каліва пройдзе прыродны працэс стратыфікацыі.

Аднагадовыя ці двухгадовыя дрэўцы прымаюць прышчэпкі розных сартоў яблынь. І растуць такія яблыні невялікімі, вельмі кампактнымі. Ураджай даюць штогод.

Аглядаем цыбуліны кветак

Як бы добра вы ні захоўвалі насенны матэрыял кветкавых, заўсёды ў гэтай справе нешта можа сапсаваць вам настрой. Ну, скажам, цыбуліны гладыёлусаў ці бягоніі раптам пачалі расці, сталі вялымі. На асобных экземплярах з'явіліся язвачкі. Таму трэба рабіць праверкі-рэвізіі. Іх наладжваюць штомесяц. Заўважылі гніль — не панікуйце. Акуратна зрэжце «балячкі» нажом. Раны прысыпце попелам бярозавых дрэў.

Пастарайцеся, каб у месцах схованак «гуляў» хоць бы самы слабы ветрык (полымя свечкі ледзь хістаецца). Тэмпература найменшая — ад плюс 2 да плюс 10. Такія ўмовы могуць быць ля дзвярэй балконаў (у сялянскіх хатах праблем з тэмпературай няма).

Вяргіні любяць пясочак. Перасыпце ім усе карані. Не захоўвайце іх навалам, а толькі ў адзін рад. Вяргіні, як і бягонія, могуць хварэць — усё тыя ж язвачкі. Іх таксама ліквідуюць нажом, прысыпаюць прасеяным попелам.

24 снежня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Рыцары неба». Маст. фільм. 15-я серыя.
9.15. «Азоўскае мора». Дак. фільм.
10.05. «Крымінальны квартэт». Маст. фільм.
16.20. Фільм — дзецям. «Тры таўстуны».
17.50. Чарнобыль: праблемы і выпрашэнні. Перадача з Гомеля.
18.20. Бізнесклуб «Партнёр». Маладзечна і яго жыхары.
18.50. Тэлевізійная дошка аб'яў.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.20. Як пачаць уласную справу? Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.55. Тыдзень Беларускага ўрада.
20.30. Беларускія каляды.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. Справа выпадку. Латарэя ўдачы.
21.40. Беларускія каляды.
21.55. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок» прадстаўляе... Студыя «Формула».
23.25. НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. «Імперыя». Маст. фільм. 6-я серыя.
9.10. Мультфільмы — «Навагодні вечар», «Травяная пастачка».
9.40. Лірычны канцэрт.
10.00. «Казакі-казачэнькі».
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Багатыя кварталы». Маст. фільм (Францыя). 3-я серыя.
12.55. «Валодзя вялікі, Валодзя малы». Маст. фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Тэлемікст.
15.10. «Чараўнік Ізумруднага горада». 7-я і 8-я серыі.
15.45. Духоўная згода.
16.05. Алеся і кампанія.
16.45. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.20. ...Да 16 і старэйшым.
18.00. Маст. фільм «Вяртанне ў Эдэм».
18.50. Канцэрт з твораў Р. Паўлса.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Лато «Мільён».
21.10. Да і пасля поўначы. У перапынку (23.00) — Навіны.
23.50. «Каралеўскае вяселле». Маст. фільм (ЗША).

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Караван. Тэлеальманах.
8.50. Вольны час. «Пад знакам Рыбы».
9.05. Тэма з варыяцыямі. «Аве Марыя».
11.00. «Рабочы пасёлак». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.05. «Бурда модэн» прапануе...
12.35. «Т. Ін. Ка».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Упершыню ў Расіі.
15.30. Студыя «Рост». «Дазвольце запрасіць».
16.00. Там-там навіны.
16.15. Навагодні пірог.
16.25. Мульці-пульці. «Страшыдла».
16.35. Да Масквы далёка.
17.20. Так і жывём.
17.50. Парламенцкі веснік.
18.05. Спецыяльны камерцыйны веснік.
18.15. Мульці-пульці. «Шлёп, чмяк, бразь».
18.25. «Кэтс і сабака». Тэлефільм для дзяцей.
19.00. Весткі.
19.25. «Вячэрні цень».
20.25. У свеце аўта- і мотаспорту.
20.55. «48 гадзін». (Сі-бі-эс).
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.40. На сесіі ВС Расіі.
23.10. Публіцыстычная праграма.

23 снежня

Сёння ўдзень па рэспубліцы халоднае, пераважна без ападкаў надвор'е. Тэмпература паветра ў Магілёве і Віцебску — 7—9, Гомелі — 6—8, Мінску — 5—7, Брэсце і Гродна — 4—6 градусаў марозу. У наступныя двое сутак характар надвор'я істотна не зменіцца.

Л. САНКЕВІЧ, інжынер-сіноптык.

Згубленае пасведчанне ўдзельніка ліквідацыі вынікаў аварыі на ЧАЭС № 024683, выдадзенае 8.01.92 г. на імя Гілёва Вячаслава Мікалаевіча, лічыць несапраўдным.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91. Тэлефакс: 32-22-03.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 252.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12